Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашдlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 31 ОКТЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 130 (8520). ● Мах 2 кеп.

Юрта боахама, заготовительни, транспортни, хIамаш чакхйоахача, торгови предприятей болхлой! Юртбоахама продукци йоа ма е!

Хьа мел яьккхача хIамах халкъа гIулакхашта пайда эца беза!

(КПСС ЦК ТIекхайкхамаро).

ОКТЯБРА ЦIЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Нохч-ГIалгIайчен индустре къахьегамхой дика кечбелла бовх деррига халкъа цIейна — Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дизара.

Октябра хьалха шерра социалистически яхь йоаржаяь производственни объединеней, заводий, фабрикай коллективаша ханал хьалха, 28 октябре, кхоачашъяьй продукци маьхала шиккарел инделей дуккагIйола тайпаш арахецарел 10 бетта йола программа. Планах совгIа маьхала йоаккхаргьа миллионаш соммий маьха продукци.

Планал совгIа дикка дукха продукци арахецаргья мехкдьттахоша, мехкдьтта чакхдоахараша, мехкдьтта химикаша, машинашъераша, гIишлои индустре, хьун, дахчех хIамаш еча, яйгача кхачан промышленноста, кхьача доакъой болхлоша.

Республика мехкдьтта промысловикаша планал совгIа Даьхеина лургда 33,9 эзар тонна мехкдьтта, 34 миллион кубически метр газ.

Яхь лелаерий хьалхарча мугIарашка я «Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача, «Севкавнефтегазпереработка», «Оргтехника» яхача, швейни, турий промышленноста производственни объединеней, «Красный молот», «Промавтоматика» опытни НПО, «Пищемаш», «Трансмаш» яхача, «Союзавтоматстрой» опытни ВНПО, кхы дуккхача заводий коллективаш.

Производственни коллективаша кхоачашъю материальни доагора-энергетически ресурсаш кхом бе диIалийтара йола мероприятеш. Республика предприятешка, гIишлои транспортни организацешка 1981 шера дIабахача 9 бетта кхояьй 2,6 эзар тонн Iаьржача металла прокат, 1,5 эзар тонн цемент, 21,5 эзар тонн условни доагор, 78 эзар гкал йовхала энерги, 31,5 миллион квт/сахьат электроэнерги, 1,7 эзар тонн дизельни доагор.

Промышленни предприятешка чакхйоахаш я шитта керда техника балха юкъейоалаяре, производство къахьегачен вIашттIехьбоккхийта эргадаьнна тоадара йола мероприятеш а. Цо торо хилийтай къахьегама овсарле лакхъяра 10 бетта задани кхоачашъелга Iалашде.

Производственни коллективаша шоай хьажар тIадераадевд цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера ерригаа планови заданеш кхоачашъяра.

Шоай хьинари низ кхо ца беш къахьегаш ба Грознени консервни завода болхлой. Предприяте хьалхаьча баьцадаараши соми ца бойташ сиха чакхбаккхара шоай ерригаа торенаш оарцагIъяхьай цар. Консервщикаше социалистически декхараш тIайийцад ябакха сок арахецара шин шера задани цхьайтталегIча пятилетка хьалхарча шера кхоачашъе. аьнна. Уж кхоачашдеш накъабоагIа уж Октябра цIейна.

СУРТА ТIА: склада дIайохьийташ йола кийча продукци.

З. БАТЧАЕВА сур.

Сунженски района боахамашта юкъе хIара шера эггара дуккагIа коартолаш хьалхкхею «Путь к коммунизму» колхоза кхаш леладераша.

Укх шера дIаьстu 500 гектар тIа «Волжанин» яхача сортагIа йола коартолаш дIайийнаьр колхозхоша.

Июль бетта массехк дийнахьа 170 гектара тIара араш хьа а лаьха шозлагIа 220 гектара тIа коартолаш дIайийра Козлова мехотрядо. Цхьан кхай тIа шера шозза уж хьалхкхееш балхаш даьдар цига дIаихача шерашка а. ХIаьта чуэцанза юкъейиса хинна 330 гектара тIара яраш хьаьхьа яьхай игугт бетта тIеххьарча деношка.

ПланагIа яха сзараш 136 йолаш хIара гектара тIара 147 центнер а йоаккхаш чуйийцай ерригаа коартолаш.

— Во хиннац шозлагIа тха механизатораша дIайийнараш а, — йоах колхоза керттерча агронома Попова Александре Васильевнас. — ХетаргахьагIара гектара тIара 70 — 80 центнер ала мег. ТIаккха цхьан гектара тIара оаха чубахьа хьувкъам 180 центнерга дIанхоач.

Из толам боаккхача белгалбаьннаб механизатораш Авдеев Василий, Бардин Николай, Волков Николай, догIана хьисапе хий дийтта Алейников Алексей, Лысенко Дмитрий, кхыбараш. ХIара дийнахьа 1,5 — 2 норма еш балхаш даьд цар.

Дика чакхдаьхад центральни къаттара балхаш а. Колхоза керттера инженер Бобровский Петр Алексеевич керте латтача служба цигарча балхашта механизаци ярах геттара сиха хержай коартолаш. Пенсе болча къахьегама ветеранаша Лысенко Петр Владимировича, Стороженко Тимофей Кирилловича, Каржуков Петр Андреевича цхьан минута ца социйташ хIара дийнахьа шин сменагIа болх байтаб коартолашта сортировка еча агрегататаьа.

Паччахьалкхенга планагIа йоккха еза коартолаш дIакхухьийтеш, хIаьта фуна ераш аргIаш а деш дIаувттаеш хьянар ца кходеш къахьийгад дуккхача колхозхоша. Къаьстта дика балхаш даьд № 2 йолча склада болхлоша Линева Валентина Аникеевнас, Вагапова Зояс, Радченко Антонина Федоровнас, Гусейнова Айнас, Красникова Айнас.

Укх деношка аьхки кхаш дIайийна коартолаш чуэца йолаяьй укхаза. Колхозхоша дош деннад Сийлахь-боккхача Октябра цIей хьатIаоттача дийнахьа уж а чуийца яха.

С. АУШЕВ.

АЬХКИ ДIАЙИЙНАРШ ЧУЭЦАШ БОАХК

ТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАХ

Производства эффективност балха динали лакхъяра тIехьа лаьржача социалистически яхье дика толамаш доаха коллективаш дукха я гIишлошъяра. Нохч-ГIалгIай управлени чуйоагIача тайп-тайпарча гIишлои-монтажни управленешка.

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузача цIей сийна кхоачаше аьнна дош деннадар цигарча дуккхоча наха. 400 сал чувоагIаш йолча 23 бригада коллектив из хIанзале кхоачашдаьд. Царна юкъе къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб шоай смени нормаш 150 — 170 процент кхоачашъеш бола УМС-2 Фалько Виктор Иванович, Кутырев Виктор Иванович, Танова Геннадий Айрапетович керте латтача бригадай монтажникаш.

Шу чакхдала юхейисача хана дергда йаьш заираш сома маьха гIишлои-монтажни балхаш кхоергьа дукха гIишлои материалаш.

Р. АУШЕВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

— Тха продукци, — йоах Грозненски картонажни фабрика директора Котиков Хьажмурда, — республике кхаьча ца Iеш, лоалахарча республикашка, краяшка, областашка а кхоач. Из чIоаггIа хоатташ я.

Минута кхоачашъю фабрика колектив шийи заданийн тIайийна декхараши? Ийс бетта план тIеххоачашйир. Продукци арахийцар 108 процент гаргга, иштта дIа а яхьийтар. Из деш къахьегама овсарле кхо процент гаргга йоагIачул дукхагIа лакхийр.

Октябрь бетта коллективе шерра яьржар социалистически яхь Сийлахь - боккхача Октябра цIейна толамашца накъаяхара. Ханал хьалха кхоачашйир цу бетта задани.

Дехашта юкъе хьалха латт къонача коммуниста Гиреев Висангире кулгалдеш йола картонажни цех. ХIаьта фабрике из керттера производство я.

Иштта дика болх бу Гадьян Михаил Аслановеч керте латтача пластикатни цеха болхлоша а.

Фабрике керттера теркам тIабохийт продукци дика хьаяра, брак ца хилийтара. Болхлоша кхом беш дIайохийт продукци хьаеш йола материалаш. Из бахьан долаш ерригаа хьачуйоагIача бийдалах планах лаьрхIачул 2 процент кхойир. Цудухьа хьабоала пайда хадлаза дуккагIа хул. Ийс бетта хIама ца эшшаш кхаь процентага кховчаш лакхбелар из.

Предприяте коллективо производственни толамаш доахаш хилара баььанех да тайп-тайпарча къамех болча маьха нохчий, гIалгIай, эрсий, кхычар — цхьан цIен дезала санна барт-цхьоагIо хилар. Цар вIаши хьожаш, гIо-новкъостал деш къахьег.

Берригача советски наьха а санна, фабрика болхлоша шу доладуллуше а парте XXVI съезда исторически решенеш цхьайтталагIча пятилетка заданеши толамца кхоачашъяра декхараш тIайийцар, уж кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаийр. Цу тIехь из йоалаш къа а хьег.

Пятилетка хьалхарча шера заданеш толамца кхоачашъяра латтача социалистически яхье хьалхарча мугIаре ба схлейщик Бангашев Ахьмад, переплетчица Кагроманова Валентина Николаевна, печатница Катаева Заргай, резчик Дудаев Асламбек, швея-мотористкаш Курбанова Баната, Магомадова Догман.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХАБУВЛ

Даькъала денад Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министерства гIишлош еча-монтажни управлене болхлошта пятилетка хьалхара шу. Итт бетта йола задани дикка тIеххоачашъяьй. Балхаш планагIа де дезачул массехк эзар сома маьха дукхагIа даьд.

— Нагахьа санна тхона мел эша гIишлош ю материалаш хан-ханнакьа лоаттайоре, — йоах управлене начальника Муцаев Ахьмад Хьамидовича, — кхы а дукхагIа курсдар тха толамаш. Уж шоай ханнакьа доаттадц тхона.

Управлене хьалъеча гIишлоша юкъе йоккхагIйола моттиг дIалоац нах чубахача цIеноша.

Управлене болх беча кхаь участкаша юкъе дуккхагIа гIишлош хьаяю Натаев Амади прораб волча кхоалагIчо.

Укх шера цо хьалду Нурадилова цIерагIча улицагIа 70 квартира йола цIа, шин этаж йола гостиница, масала школа кхо йоккха корпус.

Масала, 70 квартира йола цIа хьетIадоагIача шера хьалхарча квартале даь дийна дезача метта цар из йиседаьккха лерI укх шера.

Управлене дика болх беш хьайоагIа Фадеева Зинаида Ивановнас кулгалдеш йола бригада. Цу бригаде болх беш ба штукатураши малярши. Царех хIаране шин специальность я. ХIара бетта шин задани 130—140 процент кхоачашъю бригадо.

Иштта дика болх беш я Журавлев Виктор Васильевича кулгалду бригада а.

ХIаьта управлене латтача социалистически яхье иштта хьалхарча мугIаре ба коммунистически къахьегама ударникаш плотник Бочков Иван Константинович, газосварщик Васильев Олег Анатольевич, слесарь Кондюхов Юрий Александрович, кхыбараш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ГIишлонхой яхье баьннаб

Къаьстта дика къахьегаш я цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера «Грознефть» производственни объединенена чуйоагIача дIа-юха лелача механизированни колонна коллектив. Ер шу доладелча дена планал совгIа 80 эзар сома маьха гIишлои-монтажни балхаш даьд цо. ГIишлои-монтажни балхаш дарга дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна баь пайда 8 эзар гаргга сом да.

Хьагул а даь «Вторчермете» дIаденнад 159 тонн тишаьшк. Хьал а яь болх бе йолалийтай 8 объект, планах хьалъе езаш хиппар пхиъ мара йоацача. Аля-Юрт — Вознесеновски яхача итт километр дIоахал долча газопровода, иштта Грозненски газ чакхйоахача заводерча станцена реконструкци яьй. Шинахьа боккхача аланца йоагаш хиннача газах хIанзачул тIехьагIа пайда ийбергба. КIеж а етташ мехкдьтта лучи йолча «Правобережни-140» яхача скважина лаьрхIа травии установка хьалъяьй.

Дика къахьийгар гIишлонхоша октябрь бетта а. Социалистически декхараш тIайийцадар цар бетта 270 эзар сома маьха гIишлои-монтажни балхаш де. Уж тIеххоачашдаьд.

Коммуниста Ибрагимова Маркяс, Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден лелаеча Спивак Васил, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо яха сийлен цIи лелаеча Чевычалов Владимира кулгалдеча каменщикий, слесарий бригадаша къаьстта дика къахьегама толамаш доах укх шера. Октябра сийна тIа ийца декхараш дикка тIех кхоачашдаьд цар.

А. ТИЩЕНКО.

Доазол дехьара

ПРАГА. Укказа КПЧ ЦК Генеральни секретара Г. Гусака председателал а деш хьайийллар Чехословакс Коммунистически парте ЦК пленум. «Юрта боахам дегIабоалабара а кхачан продукташ яхара а актуальни декхарех» КПЧ ЦК доклад йир КПЧ ЦК секретара Ф. Питрас.

МАДРИД. Депутатий конгрессе — испански парламента лохерча палате — ювца йолаяьй Испани НАТО-на юкъеяхара хьакъехьара правительства предложени. Мохк Къулбаседаатлантически блоках дIатохара духьала яьлар оппозиционни организацеш — Испански социалистически болхлой парти, Испане Коммунистически парти. Цар вихалаца белгалдаьккхар, из даро Малхбоалеяни Малхбузени юкъера тIема ийсхо толхасргхилар, мехкa нейтралитет йоврехилар. хIаьта цу деша хьакъехьа къамаш юкъара референдум ейга дIедийхар.

Депутатий конгрессера дебаташ чакхъяьнначул тIехьагIа НАТО-на мохк юкъебахара дош дувца дIачулургда сенатага — парламента лакхерча палатага.

КАБУЛ. Наигархар яхача къулбехьев-малхбоален афгански провинце гурахьа хув ялат дIаде болабенна б. Дикача климатически хьалаша шера массехк хьувкъам кхебе йиш хулийт цига. Укх шера цу провинце хий деккача 20 эзар гектара тIа кIан мукхи дIабуврьга. Ялат дIадуьча хана кооперативий членаштей ахархошта-единоличникаштей кредитах 2,5 эзар тонн гаргга химически удобренеш, 3600 тонн дика хьувкъа фу дIадекъа лерхI. Ялат толаме дIадувча ахархошта юртабоахама техникаца новкъостал ду паччахьалкхено.

ВАШИНГТОН. Кхераме хьал эттача Гаргарча Малхбоален. Персидски залива районе, хIаьта иштта Пакистане кхы тIа а бIуи герам даьхьийтара планаш кийтъеш я Рейгана администраци. Конгресса вIашагIтеахача экономически комиссе яьза запроса Пентагонеи паччахьалкхеси департаментеи денначa жовага диллача Израила, Персидски залива цхьайолча паччахьалкхений, хIаьта «иштта Пакистана» яхерамале дбраяра декхараш кхоачашде дезаш хиларах доа бахьанаш а доаха ш Вашингтон кийчлуш я цу регионе укх гаргарча шерашка цIаккха ца хиннача тайпара низ бола «тIема бий» хьабе, цу гIулакха «кхы тIа миллиардаш долларий тIема ассигнованеш эшаргья». «Лос-Анджелес таймс» яхача газето беча хоамах, уж планаш чакхъяхара регионе жандармски операцеш яра хIанз хьаеш латтача «сиха дIадоаргадеча низай» контингентал дикка а дукхагIа тIема потенциал эшаргья.

КАНБЕРРА. Сиднее хьабийлача шин мехка юкъерча экономически гIулакхашта хетаьча совещане дакъа лоацаш болча Япони йоккхача бизнеса деятелашка Австрале викалашка хIанзалца цхьаннахьа а ца даь дехар дир «доверяйи кхыча транспортна боахлойи забастовкаштa» духьала «дIенцаштта хIама» дар хьадекаш. Цар йоахар стачкаш «лерттIа дунен халкъашта юкъера торгови бувламаш» леладара новкъарле ю. Цудухьа уж ца хилийтара ше мел дар де деза. Ховш ма хилара, австралийски порто ви транспортнии болхлой цкъа санна дуккхаза а духьалбийннаб мехка экономикана доазол дехьара капитал чужзара.

(ТАСС, 29 октябре).

Новкъоста Л. И. Брежневна «КПСС-е вола 50 шу дизар» яха знак дIаялар

29 октябре Кремле новкъоста Л. И. Брежневна дIаелар КПСС ЦК оттаяь «КПСС-е вола 50 шу дизар» яха знак. Из знак тедарца белгалбоах Советски Союза Коммунистически парте мугIарашка болаш 50 шу а кхы дуккагIа а ха яьккхараш.

Знак дIаелар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара новк. М. А. Суслова. Шие къамаьл деш цо дег тIара даьккъала вийцар Леонид Ильич Брежнев Советски Союза Коммунистически парте вола 50 шу дизарца дувзадеш, хIаьта цо вай Коммунистически партена, Советски паччахьалкхенна долча берката доккхий творчески толамаш дахар лоеш лоаца а баьккхар.

Жоп луш къамаьл дир нов. Л. И. Брежнева.

«КПСС-е вола 50 шу дизар» яха знак оттадарах парте Центральни Комитето яь решени, аьлар новкъоста Л. И. Брежнева, — из да парте сийлахьча бIухой, цун ветерани сий дар а уж лархIар а.

Вай ше мел вар дег тIара дика хеташ а доккхал деш а ва вайца цхьана Ленин дийна волча хана парте етта къаьна большевикаш парте мугIарашка хьалхагIа а сайнa кIезига ца хилар. Шоай ерригa вахар цар дIаденнад сийлахь доккхача ленински гIулакха. Шоай балламаш тIа революцен граждански тIемеи исторически тIемаш чакхдаьхараш та, вай мехка социализм хьалъяра котало яьккхараштa юкъе хиннаб уж. Парте ветерани сийлен гIулакхаш — вай массанена дола масал а дегаш урауттаду хьаст а.

Сох аьлча, белгалдаьккхар Леонид Ильича, со КПСС мугIарашка юкъевахa хIа аьнна 50 шу доаллаше из сийлей знак хьаэцаш, кхета деш ма хиллара, дог гIоздаьнна ва со. Аддха дог гIоздаьнна а ца Iеш, Ленина сийлахь-йоккхача партена дег тIара чIоаггIа баркал оал. Цун идеалаштеи лерхIараштеи тIехьа къовсам лоаттабарца белгалдаьлар са деррига вахара маIан.

Массаза а массалахьа а — машарехьа къахьегаме а тIем тIа, производстве а кулгалдеча балха тIа — со эггара хьалха коммунист. Ленина байракха кIал кхотабеннача дог-уйла цаI йолча миллионех цаI хиннав, ва, хургволаш ва. Парте гIулакха, долче, вай советски халкъа ираза гIулакха, цун машара, берката цхьа хIама юхе ца дуташ сай ерригa низ дIалургба аз.

Новкъост Л. И. Брежнев дег тIара даьккъала вийцар Политбюро членаша, Политбюро членалла кандидаташа, ЦК секретараша. Из могашмаьрша хилар, вай мехка коммунистически общество хьалъеча, чIоаггIа машар оттабеча, дунен халкъашта юкъера кхерамале чIоагIъеча къовсаме дIехо а толамаш дахар ловш ловца баьккхар.

(ТАСС).

КПСС ЦК

КПСС Центральни Комитето оттаьй «КПСС-е волаш 50 шу дизар» яха знак.

Из знак тергъа цун мугIарашка болаш 50 шу а кхы дуккагIа а ха йолча Советски Союза Коммунистически парте членашта.

КПСС ЦК чIоагIийр «КПСС-е волаш 50 шу дизар» яхача знаках йола положени, цу знака описани.

РОССИ ПЯТИЛЕТКЕ ГIА БОАХАШ Я

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачаш а еш, балха эффективности динали лакхъяра социалистически яхь йоаржаьча Российски Федераце промышленноста болхлоша январе-сентябре Iалашдаьд производство дIахо дегIайоалаеlга.

Продукци арахецарел къахьегама овсарле лакхъярел 1981 шера 9 бетта план республика промышленносто кхоачашъяьй, йоах РСФСР Паччахьалкхен план кхоачашъярах болча ЦСУ хоама тIа. Соахна шу хана хинначул 2,8 процент дукхагIа я тIакхийтта промышленни производство. Къахьегама овсарле 2,7 процент лакхъяьй, цун чотагIа арахийцай тIакхийттача продукцех 96 процент яр. Цуига дIадодар лохдаьд, пайда алсамбаьннаб.

Продукци арахецара ийс бетта план кхоачашъяьй городий Москвани Ленинградеи промышленносто, дуккагIйолча автономни республикаша, краяша, областаша.

Газови конденсат юкъе а йоалаш мехкдьтта данкхара, газ, баьповтIашлораю химически средстваш, числовой, программни управлени ю станокаш, юртабоахама машинаш, хьайбай боахаман доакъар кийчдаран эша машинаш, прибораш, автоматизацен вычислительни техникан средстваш, швейни изделеш, синтетически хIамаш ютта средстваш, мебель, сортагIа йола пхьегIаш, сахьаташ арахецара ийс бетта план кхоачашъяьй.

ДIахо а балхаш даьд промышлении предприятеш технически эргаяхарая царна реконструкци яран. Промышленноста цхьадолча доакъой технико-экономически хьокхамаш дикка тоаденнад. ДуккагIа хьаяьй лакхерча категорех йола продукци.

Цунца цхьана РСФСР ЦСУ хоама тIа белгалдоаккх, серни кислота, переменни тока электродвигателаш, химически оборудовани, мохьаш дIаккухьа вагонаш, автомобилаш, гIулакха пайдана йола хьу, кехат, вIашагIхетта аьшкабетон, трикотаж, телата кога тIирс, дулх, маша даьтта, продукце кхыдола тайпаш арахецара план кхоачаш ца яьлга. Цхьайолча производственни объединеней, предприятешей продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар лохдара, пайдаш дара планаш, Iилма-технически программий заданеш кхоачашъяьяц.

Предприятешка шерра баьржаб парте правительства оттаяьча решенешца хьенжа ресурсех кхом беши дикагIча тайпарех пайда эцара болх.

Социалистически яхь йоаржаьча предприятейи объединеней колективаша мел эшар ду кхоачамбоацараш балха юкъера дIадахара, производства эффективность лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъелга Iалашдара.

(ТАСС).

«Красный молот» завода термически обработка еча цехе къахьегаш в Лях Сергей Ивановича кулгалду бригада. Цхьайтталгӏача пятилетка хьалхарча шера план сийленца кхочушъярна мел эшар ду хӏара бетта лаьхна производственни хьокхамаш доахача коллектива.

СУРТА ТӀА: творезчик, Н. Н. Шаруда, бригадир С. И. Лях, обрубщик Н. Е. Соломатин.

А. АИРАПЕТОВА сурт.

БРИГАДИРА МАСАЛ ТӀЕЛ

«Чечингремстройбыт» производственни объединене РСУ-на чуйоагӀача Урус-Мартановски гӀишлон участке белгалваьнна ва столяриш бригадир, коммунистически къахьегама ударник Сембиев Абу-Супьян. Укх шера план 7 ноябрга кхачалехьа кхоачашъе аьнна денна дойи дизза чакх а доаккхаш, дика совгӀат кийчдаьд цун бригада болхлоша Октябра 64 шу дузача цӀейна.

— Мишта вӀаштӀехьдаьнад шун из толам баккха? — хьаттар вэ бригадирга Сембиев Абу-Супьяннга. Цо аьлар:

— Духхьашха бригадана кулгалде хьожаваьча хана цхацдайола халонаш нийсъелар сона белха тӀа. Бригаде къахьегаш бола столяраш, цар оамалаш дика йовзаш яцар. Цхьабараш бар леррттӀа балха тӀера боацаш, хӀаьта вокхар дика кхо ца беш къахьегар. Царех ког гӀортилга а ца, колектива дисциплина тоаэ воалаелар со. Тхоца тарлургбац аьнна хеташ бараш балхара дӀабахар. ХӀана бригаде къахьегаш вола нийс столяр шоаш каралаьца болх беза а шоашта тӀадиллар дизза кхоачашдеш а ва. Царех ба Дандаев Вахид, Алуев Имран, Бакарова Аьсет, кхыбараш. Цхьаккха смена дӀаяхийтац цар 140 процентал чухьнахьа шоай норма кхоачашъяь.

— Бригада толам баккхара бахьанаш кхы а да, — тха къамаьла юкъевера гӀишлон участка начальник Устарханов Ваха. — Керттердар да социалистически яхь кхетамца вӀаштӀехьъяккхар. ХӀаранегара доагӀаш дар хьадехаши коллективе шиш болаши ва из бригадир. ХӀаьта бригадара ше массанена масал телаш хьинаре къахьег.

Абу-Супьяна ше савна къахьега Ӏомабу бригадера бӏрга болхлой. Шийн оамат дӀайовзийташ ше нийчбаь говзанчаш иттаь ба. Царех ба хӀанз цун бригаде къахьегаш бола столяраш Дандаев Вахид, Далтагов Мохьмад, Мусаева Мария, Магомадов Ӏаьла, кхыбараш.

Ремонтно-гӀишлон управлене эггара дикагӀвола рационализатори новатора лоархӀаш ва Сембиев Абу-Супьян. Из ишта хиларахи цунна творчески балха тӀа карагӀдийначa гӀулакхехи дукха масалаш доаладе йиш я. Массехи шу хьалха гӀишлон участка столярни цехе кхоачамболлаш станокаш ца хилар бахьан долаш боагӀача боарамах дӀабодацар болх. Цехе ерригa болх беш яр ши станок мара яцар. ХӀаьта столярашта эшаш ярaш дукха дӀахагӀь ва. Настанаха уж хьаккхачарга дар доахилга а яцар. Цудуне цу гӀулакха уйла е волавелар Абу-Супьян. Эш лаьттача, хӀамаи пайдана йоаш яьнача станокех цо МашагӀъеллар болх бербар. ТӀанха столярни цеха болх дика тоабелар. Из дарах ахчан кӀоаи, Сайхана грамоташ елар Абу-Супьяна.

Башха-дика организатор, кулгалхо, рационализатор лоархӀаш воача Сембиев Абу-Супьяна бригада болх цун коллектива бехках сеца цхьа моттиг нийслац. Кхоачамболлаш хьуа материалаш хилча беза пайда ийбу бригада столяраша балха ханех цехерча станокех. ХӀара дийнахьа, хӀара декада столяраша де дезачун план оттаю бригадира. Из толамда кхоачашъяра наи оарцагӀбоах. Цудухьа массаза а дика дӀабода цун бригада болх.

Б. КОСТОЕВ.

ДИКА ХОАМАШ

Цхьа кӀира хара дисадаш Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дуза цӀей хьатӀаккхаш. Цу дезача денга кхачалехьа цхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера план кхоачашъе доккхий декхараш уӀаийцар Грозненски швейно-производственни объединене бӀаьшь болча хӀамаш тегараша. Царех пи бӀаь гаргга саго октябрь бутт бовлехьа рапорт делар шера план кхоачашъяраx.

«ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийтаӀа яхача девизах шерра социалистически яхь йоаржалаьча хӀамаш тегача моторастешта юкъе къаьстта дика къахьегама толамаш доахаш хилерца белгалъбаьнна ба коммунистически къахьегама ударникаш Мадаева Балиш, Сулейманова Сацита, Мустафаева Раи, Сергеева Любовь, Коновалова Елизавета, Юрункина Анна, кхы дукхха бараш. ТӀадагагӀача шерa март бетта чотах берзаьаш тегаш ба уж. Цар тийга барзаьаш дӀадохийт ОТК болхлой тӀахьожаш бӀецаш.

* * *

Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене 180 гарггача водитела, шин бригада коллективо рапорт деннад Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дузача денга кхачалехьа укх шера план кхоачашъяра шоаш денна дош дизза чакхдаккхерах. Эггара хьалха цхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера план кхоачашъяьрех ба водителаш, коммунистически къахьегама ударникаш Арсамаков Махьмад-Марза, Престинский Алексей, Нечетин Виктор, Арушанин Васген, Оздоев Жабраьил, кхы дукха бараш.

Республикерча автомобилистий бригадашта юкъе лерпача яхье хьалхара моттиг яьккхай грузовой автотранспорта Грозненски производственни объединенерча Мумаев Ӏабдулла Хасановича керте латтача бригадаи Грозненски автокомбинатерча Байдаев Солтагире кулгалдеча бригадаи коллективаша. ХӀанз укх къахьегаш я 1982 шерa февраль бетта календарах.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХӀАНЗАРЧА ХАНО ДӀАДЕХАЧУНГА ХЬЕЖЖА

Халкъа боахама довл делга партей пачхахьалкхенни балха тӀа кертера дар дӀа, аьнна белгалдаьккхад КПСС XXVI-ча съезда яьча Отчетни докладе тӀа. Парте указанеш хьежжа химически реагентий Карабулакски завода партийни организаца хаддевза терко яьй производственни планаш кхоачашъяра. Цу гӀулакха завода цехашта, участкашта, болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаьяй.

«ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта» яхе девиза а йолаш, республика хьалха латтача предприятеш дӀаболабаь болам хьал а лоацаш, болх беш хиначa завода коллективо толамца кхоачашъяьй 9 бетта план. Валови продукци арахецара а продукци махьала яьккхара а заданей 102, процент кхоачашъяьй.

Партийни бюро балха тӀа цхьа лостам хиннаб — производства кулгалдара механизм дӀахо тоеелга. Цох беркат даьннилга хьахьекхад упаковочни отделене бригадин хьисапе бьеча балхо. ХӀанз дикна сихагӀа тӀадотт жовхьаш вагонаш тӀа. Из дика опыт кхыча участкашка а юкъейоалаергья.

Къахьегаме толам баккхара белгала дакъа юкъедихьад завода рационализаторашеи новаторашея. Укх шера 9 бетта цар 17 рационализаторски предложени енаь, 10 эзар сом совгӀа пайда бала мегаш ба царех. ЧӀоагӀа мах болаш я М. П. Шевлякова, Н. Н. Попова, В. Н. Кузина ена предложенеш.

Завода партийни организаце боккха терким тӀалоаттабаьб технологически оборудованена реконструкци ярв. КССБ арахеца керда цех хьаьл а яь, химически реагенташ дукхагӀа арахецарн уж дикагӀа хилийтара. Дукха низ дӀабеннаб завода оборудованена капитальни ремонт яра коммунисташа слесара В. А. Шкубелева, механика В. Я. Куппова, аппаратчика И. Р. Абрамина, кхычар.

Дикка толамеш даьхад заводчанаша арахецача продукце дикал лакхъяра. 1981 шерa март бетта пачхахьалкхен комиссе кхы а шин тайпарча продукцена — КССБ-1, КССБ-2 дикала Знак еннай. ХӀанз оаха арахецача еррига продукцех 75 процент пхи са бола угольник тӀалаташ я.

КПСС XXVI-ча съездо хьалхашка уттадеча чоалханеча а доккхийча а декхараша дӀадех юкъхьанцарча партийни организацеш наха юкъе бу организаторски болх кхы а тоабелга. Хьалха хинначa отчетно-хоржамий собране дийцар овсаре къахьегаш бола болхлой парте хьацарe партийни организаце эсала болх баьб, аьна. КПСС членалла болча кандидаташта кхетам балара а уж парте хьаэцара а Киргизе партийни организаце беча балхах болча КПСС ЦК соцамо дӀадехараш кхоачашдара партийни организаце де дезарех лаьца собрани йир оаха. Цигача тӀайийцача соцамо дӀадехар кхоачаш а деш, отчет еча юкъагӀа КПСС члена кандидаталла завода 4 болхло хьаийцар.

Хьалха хиннача отчетно-хоржамий собране коммунисташа тийнна предложенеш, а критика а лоархӀаш хоадам болла предложенеш оттайр. Уж кхоачашъярах дувлаш партийни собраш хилар.

Завода партийни бюро перспективни плана тӀа белгалъяьккхай къахьегамхошта идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам балара йола шерра программа.

Идейно-политически кхетам луча керттера дар да коммунистийи парте йоацача активаи марксистско-ленински дешар вӀаштӀехьдоаккхилга. Укх шера заводе болх беш я коммунисташта лаьрхӀа йола цхьа группа. «Кхом беш йола экономика» яхаш специалисташта комсомольски политдешараи лаьрхӀа группаш, хӀаьта болхлошта «Кхомбелга — коммунистически оамал» тема йола йиъ группа вӀашагӀъеллай.

Оттаьча планах лекцеши беседаши ю «Знание» яхача общества юкхьанцарча организаце 12 лекторо. Укх шера 86 лекци йийшай заводе.

Къахьегама овсарде лакхъяра чӀоагӀа лоархӀам болаш да болхлой унахцӀена хилар. Цу гӀулакха хаддаьна йоаюко ю оаха. Коллективана унахцӀено чӀоагӀъяра укх шерa 30 эзар сом совгӀа ахча дӀадахийтад. Хьалъеш латт 140 моттиг йола берий беш, заводчанаша салоӀаргдола моттигаш тоаьяьла йоахк.

Гонахьара Ӏалам лорадера, фо цӀена лоаттадара чӀоагӀа лоархӀам болаш да калорифер оттаелга. ХӀаналехьа цаӀ оттаьй оаха. ТӀадоагӀача шерa кхы цхьаьнха а цу тайпара йола калорифер оттаергъя цхьан технологически лине тӀа. Ишта упаковочни отделене болл тоабара кийчов балхаш а дӀадоладаьд оаха.

Завода автомобильни парк хӀара шерa дукхагӀа хулаш йоагӀа. Керда цех хьалъеча хана кхы дукхагӀа хургья лаьтта овхна машинаш, кхы йола техника. Цхьабекъда, тайп-тайпара маркаш йола машинаш хилара бахьан долаш царна технически гӀулакх де-м халагӀа хургда.

Мехка экономически потенциал кхы а чӀоагӀъяра боккха лоархӀам болаш да материальни, довгора - энергетически ресурсаш дикагӀа пайда эцьлга, царна даьй хьисапе кхомбелга, аьна белгалдаьккхад КПСС XXVI съездо. Цу гӀулакха «Энергогаз» яхача Донецкерча участкера валадчикаш бийхабар оаха. Цар вӀаштӀехьдаьккхар пишнаша, яьша дикагӀа болх белга, режимни карташ оттадир. 9 бетта заводо кходаьд 55 тонн условни довгор, 39 эзар киловатт-сахьат электроэнерги.

ХӀанз партийни организаци керте латта завода коллектив Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце сийна къахьегама ваяте а этта, 11-ча пятилетка хьалхарча шерa деккараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш я.

А. СИНЧИНОВ, химреагентий Карабулакски завода партбюро секретарь.

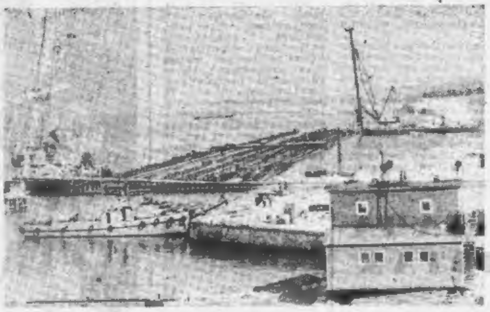

УКРАИНСКИ ССР. Одесси юкхерча Григорьевски лимана йисте толамe хьалъеш латт Южный яхача йоккхагӀъярех йолча форда порта шоллагӀа аргӀа.

Дунен халкъашта юкъера торгови бувзамаш шердара боккха лоархӀам болаш я из.

Графикал хьалха а буддаш хьалъеш латт кӀоаргача хи чура причалаш, портальни кранашта доле наькъаш, складаш, административни зданеш. Халал цхьа квартал хьалха хьалдаь даьнад гӀишлонхоштеи порта болхлоштеи лаьрхӀа дӀь 86 квартира йола цӀенош.

СУРТА ТӀА: мехка йоккхагӀъярех йолча Южный яхача порта шоллагӀа аргӀа хьалъеча.

И. ПАВЛЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

БЕРАШ ХАРЦАХЬДАЛАР — ДАЬЙИ НОАНОЙИ БЕХК

Къахьегама тӀера болаш, шоай даьй тӀема а къахьегама а традицеш лораеш, дукха хӀама доацаш ба вай дукхи-дукхагӀбола кагирхой.

Цунца цхьана, халахете а, цхьабола кагий нахи жеххарийн харцахьа лелаш, бокъонаш тӀелхаеш моттигаш а нийслу.

Цхьалха процесс ии кагирхошта кхетам лулга. ХӀанз хьаккхуви йоагӀа тӀехье «зо» хиларца дувзаденна дац гӀулакх. Вай, доккхагӀдар, царца леладу гӀулакх, царцара бувзам лаьгӀбалийта хилар да кертера дар.

Вахара хьалашца, царна кхетам баларца ювласенна хул берий оамалаш. Бокъонаш тӀелхаеш доле кхезета бер вӀаштӀехьдац ала йиш яц, вӀаштӀехьдоацача хьалашка хана нийсденнад из, оалаш хиннад А. С. Макаренкос. ВӀаштӀехьдоаца хьалаш малагӀаш да уж?

Городерча цхьан школерча дешархочо А. Эльвирас яздур:

«...Нанаси даси шоайла каст-каста дов доах тха цӀагӀа. Да наьнах лет. ХӀанз из цамогаш я. Цун нерваши ямарашш лаз. ТӀеххьарча хана дукха елх из. ЧӀоагӀа къахет сона сай наьнах».

Цу тайпара доле письмо да Г. Риммас яйтар а. «...Укх письмо тӀа са дувца безам ба «хала» йийг сох мишта хилар. Тха цӀагӀа цхьа нана мара болх беш саг вац, хӀаьта кхаба дезаш 4 бер да. Да а воккхагӀа вола воша а воц са. Со корта мукъа саг я. Уллув дика новкъост вац. МоллагӀчо се дӀайийхача дӀайода со...»

Дог тохадолийташ письмош да уж. Дукхаз а хӀама дагадохийт цар. Ираз долаш тахан вай дахача денашка хӀана нийслу уж ийрча гӀулакхаш. Малав царна бехке? Вай, доккхагӀдолчар, де мел дезар даьдий-хьог?

Атта дац цу хаттарашта жоп дала. Барт нийгӀа дезал лорабе е царна кхетам бала общественни организацеш кара нах ахийта варгвац.

Дукха кхоачамбоацараш да кхеза бараш кхетам луча. Масала, кагирхой бераш ба модни дола баракъа таӀдувха, царна эш магнитофон, дискаш а долаш проигрыватель, шоай библиотека, кхы дар. Цу дерригех дукха ахча доакх. Мичара дахьарга из?

Ишта ахча доацаш нисача Макаров Олег Игоревича, ГПТУ-8 дешархочо, пассажирски поездаша водача цхьан сага хӀамаш лочкъаьй. Из бахьан долаш кӀаьин хӀана уголовни бехктоххаме озаш ва. Малав цу гӀулакха бехке?

Школа, да-нана, гонахьара бараш. Массеза а хац вайна бераша мишта деш, уж мишта дах, цар мишта салоӀ.

Массанена а хов кхувш боагӀараша дуламаш делга дешаш а е балха а боацача хана. Цудухьа бокъонца проблема а хилна дӀааттад бераш де хӀама доацаш ца дутилга Къаьстта берашка бӀарг кхаба беза ахкан каникулаш йолча хана. Ишта уж корта мукъа дус гуйран, Ӏаи, бӀаьстен каникулаш йолча хана а. Дешара мукъа а баьнна, цӀагӀа кхы де хӀама а доацаш, диса бераш шоай мукъа ха мича хьоргьа ца хоьш дус. ХӀанз а дукха ковнаш да берий плошадкаш йоацаш. ЦӀагӀара арадаьначa бера, дукхагӀча даькъе, гур йий е чхьагӀар дохка ларекаш я. БоккхагӀчар молаш бӀаргадайча тамаш яц кхелетарий малара чам баккха белам хилар а.

Ахкан каникулаш хиннача юкъагӀа бераша хьожаш йолча инспекце тха участке харцахьа лелар бахьан долаш 160 кхелета бер доаладир. Мукъа ха йолча хина цар фу леладу дай ца хьажарах тхо долча нийсделар уж.

Царех цхьадараша кхертӀой а детташ, йолача поезда кизгаш дохадаьдар, вокхар рельсаш тӀа хӀамаш тийсаяр, кхачан продукташ йоххаш хиннадар. Масала, поезда кизгаш дохадарах лаьцаяр Чаьчан юртарча юкъерча школера дешархо Магомадова Луиза. Мичурина поселкера № 51 йолча юкъерча школера дешархо Дудаева Барет. СаьмуӀашкарча № 2 йолча юкъерча школера дешархо Испиев Рамзан, Орджоникидзевски станицерча № 3 йолча юкъерча школера дешархо Оздоев Беслан, кхыбараш.

Дай-наьнага из хоатташ цӀагӀара арабаьнна дӀабаха лийнниаб кхеза бараш: Аскиев Руслан — п. Горагорскерча № 2 йолча юкъерча школера дешархо, Албастова Роза (п. Горагорск), — цхьаннахьа болх беш а дешаш а яц. Хасав-Юртовски района Октябрьски яхача юртарча № 10 йолча юкъерча школера дешархо Магомадов Абдурахьман, дукха кхыбараш. Уж берригаш а дӀахьобажир берий приемник-распределитель йолча.

Аькки-гурахьа Ӏажаш, помидораш, кхехкаль хьажкӀаш бохкаш хул кхенза бераш. Ишта милице боалабаь хиннаб Орджоникидзевски станицерча № 3 йолча школера дешархой Хамхоева Хьава, Хамхоева Фатима, Костоева Лиза, кхыбараш.

Бераш харцахьарта цаькъа тӀа дувларах эггара хьалхарча даьнче бехке ба дай. ЦӀагӀа малар совдоахаш хилча, даьи наьнеи цхьа барт а болаш, берагара деха дезар тӀа ца дехаш хилча, цул а мотт ше фуннагӀа дича а мегаргда, аьна.

Бера оамал массаза а зувш хила еза, цхьабакъда, из даа боккъо доацаш цунца къиза хила вола яхилга.

Малара тӀехьабаларах е боккхагӀчар бӀарг ва кхабар бахьан долаш зиьл дукхагӀа дола зуламаш. Укхаз беррига а бехк тӀабуж даьшта е царна мотте доал шоашта тӀейийцача кхыча наха.

Хасав-Юртовски района Батаюртарча сайрийнарча школа дешархочо Мусаев Джингиткана менна а волаш, Аргунан Грозненен юкъе кхаьчача пассажирски поездаца воагӀача цхьан сага хӀамаш лочкъайир. Из бахьан долаш цунна уголовни бехк бир. Цу тайпара дола масалаш кхы а дукха доаладе йиш яр.

Шоай бераша фу леладу, цар мишта деш, Ӏур-сара уж фу деш хул ца хьожача даьшта бехк бу советски законаша. Из доагӀаш я да, хӀана аьлча уж шоай дезалга ца хьажарах доккха зе доал вай обществена а бераштa шоашта а.

Л. КОВАЛЕВА, машлакаькъа Грозненски отделене милице кхензa берий гӀулакхашта йола участкови инспектор, милице йоккхагӀйола лейтенант.

ЛЕНИНГРАД. Шерa задане 7 ноябрга кхоачашъяра толаме яхь лелаел я «Ленинградски металлически завод» яхача объединене 108 бригада. Укх деношка предприяте цехашка хьаеш я хьалъеш латтача Экибастузски Сургутски ГРЭС-ашта, Саяно-Шушински, Чебоксарски Нижнекамски гидроэлектростанцешта, мехка атомни энергетически гиганташта лаьрхӀа низ бола турбинаш.

СУРТА ТӀА: Сургутски ГРЭС-а лаьрхӀача 800 эзар киловатт низ болча аргӀанарча турбина лакха давлена бола ротор кийчъеча.

М. БЛОХИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Совхоза новкъостал ду

ХӀара шерра шерa «Красный молот» завода шофераша хьувкъам чуэцача, пачхахьалкхенна ялат дӀачулуча, хьайбашта доакъар кийчдеча новкъостал ду Грозненски района «Загорский» совхоза. Заводера ена 12 машин я хӀанз цу совхозе. Шофераша хьатӀаккхухь силос чуйоллача кӀоага тӀа аьта гӀадамаш, хьайбай фермашка — довкъар.

Духхьал октябра ах бетта цхьа эзар совгӀа тонн моахьаш дӀа-са дихьад шофераша. Цига хьинаре къахьет КПСС члена Бендус Иваиа, комсомольцаша Истамилов Лемас, Семенакин Геннаде, Дежин Юре.

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

ЧАЙ МЕЛА ХИЙЦЦА!

Дийна вале садоахаш ва-кх, аьхий? ХӀаьта садоахаш хулаш йола обмен сихъелча? Чай молаш. Сево тоаду цӀий? Чаьво. Мнай денаш электичаегӀа а деш гипертонех сево лораву? Чаьво. Дийнахь а жимарех а кхертӀолгаш хӀиша дахиц? Чаь хаи бе...

Сона къаьнна деча сага чай хевамш доди хӀана лоархӀаме хилла а Ӏоц. Ше дунен тӀа ваьхча денa чай дикагӀа доаза гӀертаьи хьавоагӀа ьл. Цунах дукха балхаш яздаьд цо. Чаь производства кердача технологе автор ва из. Гуржий чаь кердача тайпай автор ва — тӀеххьардар, «Ингури» яха чай, хӀанзе а лиха мах беш да специалисташ, Грузе массаненe дика леташ да из, хӀаьта касста Москве я кхоачаргда.

Вовза: Хоперия Реваз, чаь производство Ӏималтехкама лаборатори кулгалхо, технически Ӏилмий кандидат.

— Вай мехка, — доладу Хоперия Ревазa шийн къамаьл, — массанел хьалха чай дайза а дайза из мела доладеннад Забайкальера, СибирегӀара, Юкъерча Азера, Малхбоалехьарча кхыча областешкара халкъаш.

Россе чурча районашка чаь мода Москвагара дӀайолаеннай. Из шерра дӀалоаза долалу. Амма чай кӀелига дар маьна дела дар БӀаьшеренашка чай кхедара культура «китайски къайле» хинна лаьттай европейцашта — дукхьала Аяе мара тӀидалацар чай. Алкха Грузе Ӏаьржача форда йистошка корабаьб цунна шийн шоллагӀа боле моха.

— Кхоачара гаргара дий гуржий чай индийски, китайски, цейлонски чун?

— Ишта арга вай: воша а воацаш амма даь веший вов ва. ДӀадахача бӀаьшере Россера Ӏилмахой экспедицеш яхийтар Инде. Цейлоне, Китае. Яьи яхача гӀайрен тӀа, Японе. Кавказе дӀаегӀар цигара ена пхи эзар чаь кӀотарг. БаьцоагӀана мож мегар. Амма цар свойстваш хувцаяла йоллелар Ӏаьржача форда йистошкара хьалхара чаь плантацеш хинна моттигаш субтропикашка яле я, амма къулбасецангахьара лоархӀаш я. Грузе дол дулл... ХӀаьта нерара бӀаьшере йолаеннача хана дунен рынке гуржий чай гучадаларах сенсаци хилар.

— Сона хезачох, гуржий чаьна 1900 шеррехьа лакха хиннай Париже хиннача Дерригача дунен выставке йоккха дошо медаль.

— Бакъда, из яр Ӏаламцарча а традицешцарча а къовсаме яьккха хинна, ноталл. Амма бокъонца деглаьаха болабелар Грузе чаь боахам 20—30-ча шерашка дена. Шераш, уж а советски чай леладераша. Ӏилмахоша, практикаша шоай низ ца кхобеш къахьийга шераш, кийлар Грузех чаь республика яра. ДӀадоладелар гӀулакх йоккха йоацача кхаь чаь плантацегара. Тахан грузински чаьво дӀалоац дукха хӀама ца эшшаш 70 эзар гектар лаьтта.

— ХӀаьта а, чайна тӀера болча дунехача маха хетачох, дикагӀа дийлача гуржий чай башха хоастадейт ма дац.

— Грузе арахец Ӏалаьмате дика, кхыча мехний чаь дикагӀа йолча эталонел эшашагӀа доаца чай — «Экстра», масала, е «Букет Грузии». «Букет Грузии» яхача чаьна чаь эггара дикагӀа долча сорташта Инде а кхыча чай леладеча мехкашка а из деча бесса, хьадовккх саьрга тӀара шийн чӀонак а тӀехьа дукхьала эггара тӀера, эггара къонагӀа дола ши гӀа, цу хьакъехьара правилаш телха а ца еш. Нагахьа саьна, ард вай, гӀанаш догӀа делача хана хьадаьха дале, царех «Букет» овла чай хургдац. Амма цу тайпара дола мехка хьадаь «элитни» чай геттара кӀезига да.

Гой шоала, технологи — Ӏалаьмате чоалхане кӀама. Эггара дикагӀа йола чаь лист толхае йиш я. Башха дика дархӀа а йиш йоацача листах баьъдола чай де йиш я. Дагадоххарах аьлча, «Ингуре» дикал дукхагӀча даькъе духхьала технологи хувцарда юваенна я.

— Шун чай кӀезиг-дукха индийскичов тарлест.

— «Ингури» — кагий Ӏаьржа чай. Дунен тӀа дуккхача хана деиз йолаш я духхьала цу тайпарча чаь производство сихха дегӀайоалаяра тенденци. Из чам дика хила ца Ӏеш, экономични а расфасовка дикагӀа юлуш я да. Инде, Шри Ланке арахецача дерригача чаьна юкъе кагий чай 85—90 процентa кхоачаш да. Вайцига 40—45 процент.

Амма хьал хувцалуш латт. Хьаль аьнна керда даймехка машинаш, чай деча фабрикашка хийлай дукха массаза а аьнна йола технологически схемаш. ХӀанз укх сахьате керда аргӀанара чай кийчдеш я тха лаборатори — «Эгриси». Из а ду кердача технологех.

Бокъонца Инде деш дар мо дола чай хьаде Ӏомалургвац. Индийски кӀотарга шийн лаьтта, шийн климат, кхыметтел Грузечул лоацагӀа дола сердал лу да эш. ХӀаьта керттердар, цунна еш, къаьстта йола, вай лелаю технологи толхае а тарлуш йола специфически деталаш йовкха индийски ӀаьдалагӀа бедал тоаира прием.

МоллагӀа гӀулакх дале а, из нах мо де гӀертарах толам боккхалургбац. Шийн никъ леха беза.

— Йолаш е укх тайпара преданаш. Цига, вай эра йолаллалехьарча 2737 шера, Чен Нуль яхаш хиннача китайски императора хига кӀеж йоаккхийташ боахкаш, из хий чухиннача хӀамина чуденжад чайна кӀотарга массеза гӀа. Хи бое байкнаб, хьатара а дийраз, хоза баьаме хьаж аха йоаденхий. Чаи баьккхача массане а сов раьза хинна. Из хиннад дунен тӀа эггара хьалха мекка чай. Цул тӀехьагӀа хьахиннай бӀаьш йола чай кийчдара тайп-тайпара способаш. МалагӀа способ я Ӏа оптимальни лоархӀар?

— МоллагӀча способагӀа чай кийчдой а, кертердар да чаьга шийн дикал хьахьокхийтар.

Цхьа-дале, тӀех кхийкхача хи чу тасса йиш яц чай. Из денна хий да, цудухьа цу чу Ӏочутоссача чахь даьхка дики хӀамаш цо доадергда.

ШоалагӀа-дале, кӀеж а лаьккха чоп тӀабоагӀаше чутасса деза чай хи чу. Англе а кхыча классически чайни мехкашка а чай чутосс цхьан йоккхача ингале чайника чу, кӀежъяьккха хий хьалхагӀа ахане кхоачаш а тӀаккха кхоъ — пхиъ минут яьлча йизза чу а дотташ. Чай кийчденна даьча чайника куй тӀера хьал а ийца, чоп тӀабенабий хьажа веза. Нагахьа из тӀабенабале, чай кийчде дезача бесса хийчдьд.

Оаха, шегустатораша а тестераша, шекар а доацаш мел чай. Из ше дика да, цунах кхы хӀама ца техача а. Гагарин Юре яьхад: чай доттагӀал савна да, из чӀоагӀа а сов мераддоацаш а хила деза. Со раьза волаш деннаш да уж.

Интервью яйцар Наталья КРАМИНЦОВА («Московские новости» — АПН).

Сухуми.

КХА-ЗАВОД

Укх деношка республикан накъашкна массанахьа го йиш я шекара свеклах етта йола автомашинаш, працепаш тIехьа а йолаш йола тракторааш. Ерригаш а ухказа, Нохч-ГIалгIай шекар деча заводе йоагIаш я уж. ВIаштIехь-тIехьа ух уж 30-ех 60-ех тонн оазаш долча предприяте таразашта тIа. Эза а эза, свекла IойоассаЙича, свекла йийнача кхашка юхаух машинаш а тракторааш а лехкараш керда мовхьаш да.

Шекар дара технологически режим даим нийса а лелаеш, хьинаре къакьегаш болхлой дукха ба заводе. Царна юкъе эггара белгалбаьнарий цIераш йоахаш даганох завода партбюро член йола Гушаева Самаи, оператор къона коммунист Дадашева Зани, дефектосатуральщица Пеньксва Елена, выпарной станце мастер Солтаев IабдуллаI, аппаратчица Кунаева Марет, кхыбараш.

Байнача бетта итогех сменашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар коммунист Исраилов Рукъман керте латтача № 3 йолча смена (смении химик Муслиева Светлана). Шекара свеклаш чакхъяхара дийнахьара норма 1350 тонн йолча цу коллективо чакхйоаких сменагIа 1500 тоннага кхоачаш свеклаш.

Цул дукха тIехьайнсац КПСС член Селезнева Татьяна керте латта № 3 йола шоллагIа смена а (смении химик Ужахова Фатима).

Довнкхий декхараш латт аргунски шекар дераштa хьалхашка цхьайтталагIа пятилетка хьалхарча шера. Республика халкъа боахама плана тIа лаьрхIа да укх шера цига 150 эзар тонн шекара свеклаш чакхъякха а 12 эзар тонн шекар хьаде а.

Планови задании а тIайна социалистически декхараш а кхоачашдара де мел лезар дацд укхаза: эша вIаштIехьабаьккхаб технологически процесса болх, хьалха латтача сменаштех къастакъастача болхлоштех моральни а материальни а стимулировани яра де деза керда гIулакхаш белгалдаьд. Паччахьалкхен план кхоачашъяра дожиха гIо дергда № 30 йола Аргунски ГПТУ йисте а яьккха баьхкача, хIанзе а кIал болх беш хинараштa уллув дIаэттача къоначa специалисташа.

А. МУЦУРАЕВ.

ЛАЬТТАН ХАМ БЕ

Тха совхоз климатически лаьттани хьалашка диллача, дукхагIа йола юртбоахама культураш кхеяра яьттув болча зоне ху. ТIаккха, мел лакха хул оаха кхееча культурай хьувкъам? ХIара геназа тIара оаха довх ялат — 23 центнер, генараш — 10, шекара свеклаш — 200 а кIеззига совгIа а центнер, хIаьта доагIъара культураш кхы а кIеззигагIа йоах.

Цу цхьан ханна цхьаьккха тайпа масалаш доаладе я йиш я. Тха совхоза № 1 йолча отделене гурахьа бува маьхка 29,2 центнер яьккхар укх шера 205 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара, хIаьта хьажкIаш лелаеча звеной звеньевоя Кодзоев Бахьауддина кхыметтел йоачаш йоацаш декъа дена хиннача дахача шера а 200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара фуалъьхача хьажкIий 50 центнер яьккхар. Свеклаш лелаеча Аушев Iаддал-МуттIалиба шер-шера 270—300 центнер йоах 75—80 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара, хIаьта Беков Iусмана 200 гектара тIарча генарий хIара гектара тIара 14—15 центнер йоаких.

Цу масалаша а укх шера оаха кхеяьча культураша а хьакьоня уж кхы а дикагIа хьувкъве йиш йолаш тха лаьтташ хилар.

Фу йоах цу масалаша? Цар йоах нийна хьийга къа лаьтто кхолхонца юхаметтаоттаду йоакхо ешн дезаши ва лелаечa метте. Ништа ца лелаеча моттигаша гIулакх телхе хул.

Агрономах — хьувкъам кхоллар оал цкъаза. Из-м цхьадолча дакъе бакъ да а да. Цхьабакъда, лакха хьувкъам хьалкхебелга механизаторий — лаьтта лeладерий кара а да. Хьувкъам бахьан золаш доаттабеча къорсамах хьахур механизаторий говзалах, цар хьаьналча къахьегамах тийша да. Цул совгIа, тахан, К.700, Т.150 яха трактораш, «Нива» яха ка бола алатеш чуэца комбайн, «Херсонец-200» хьажкIаш чуэца комбайн, дукха кхыйола чоалхане техника боахамашка болх бе ухача хана, Iалaьмате дукха хIамаш за механизатора ииевсехи опытахи тийша. Цудухьа даим лакхъе еза механизаторий говзал.

Цхьаьнха а да техниках ала дезаш. ЛДТ-7.0, ОВГ-IА, удобренеш дIатувсарrаш санна йолча кечалашта оаха тела заявкаш цхьанна а шера 30—40 процентал тIехкхоачашъеш яц. Агрономa боах тахан цхьаккха дича а дIабаха йиш йолаш бац удобренеши дIайийна хIамаш лораю химически средствашн йоапаш хилча. ХIаьта мел эша техника ца хилча лаьттанга хьадолалуш мел дар хьадоакхалаш. Беррига бехк техника ца хилара дIатIабилла гIертац со. Удобрениех пайда эцара гIулакха тха тхоай бехкагIа нийслуш кхы тайпа кхоачамбоацараш а дaь удобренеш, къаьстта а органически яраш, дIаоттаь хардахьа лоттаяр, культураш кхееча хана агрохимически картограммай даиmeши биологически башхалонаши теркал ца еш а боарами хьаншн нийса ца лелаеш а кхашка удобренеш тессар.

Лаьтта лeладара системана эггара хьалха эшар фуи дикал я. Цу гIулакха оаха даьр кIеззига деце а, цхьадола кхоачамбоацараш да цига а. 1978 шера дена «Сортсемпрома» системе дIачулхай тха совхоз, оаха фу кийчду тхоай боахама меттел, республика кхьча районий боахамашта а. Цхьабакъда, из кийчду кхаш цIи хилар мара ала дезаш ва со, хувцаденна тха цхьаккха хIама ца хилар. Хьалъьяц фу цIенду цхьанкха комплекс, хьалхагIа хиннaчул башха е кхы тайпа техника а енац фу цIенде.

ХIаьта тахоналца хьайоагIаш йола дIадуача лаьттай структура е фу лeладара а, о хьайбаш лeладара а вишача тайпара яц. Совхозе хьалъьй 800 Iатта лаьрхIа шурий комплекс, 2000 бежана лаьрхIа чуоттадаь кхоабе майда, 5000 устагIашна лаьрхIа же леладу ферма я. ВIаргчача шера чуоттадаь кхоабаш 2500 бежан хул, хIаьта царна хаддаза юша йоннейер лоаттае вIаштIехьа а далац. Тха карара хIама дац дIадуача лаьттай структура хувцилга. Цу гIулакха новкъостал дар дехаргдар оаха республиканска органашкара.

Къаьстта воча хьал тIа да генараш. «Севкавгипрозем» яхача института Нохч-ГIалгIай филиало совхоза отталъча структурах тхона генараш дIаде могаду 900—1100 гектара тIа, хIаьта оаха хIанз дIадув уж 1600—1700 гектара тIа. юххьенца шоаш дийна хиннача 4—5 шу даьлда юха а дуаш, 6—8 шу даьлча мара де ца дезача метте.

Юхзера а, цхьаьха дар сала безам болаш. Дика механизатораш а, дика техника а, дика фу а хила тарлу, шортта удобренеш товса а йиш хургья, цхьабакъда, нагахьа санна лаьтта дика кийчдаь ца хуле, мел хьийга къа доргда. Из-м, бакъдар аьлча, кхычарех тийша хIама долаш дац. Из це ма дарра тха тхоай карара хIама да. Цхьаккха оахам де йиш яц хьалхагIа дущени а яь пхьа йоаллача нохарца мара, фу кIоаргга лаьттах гIоргдолаш. ХIаьта а оаха харцахьара хIамаш дукха ду цу даькъе.

Лакхе вз белгалдаьха, тха кхашка хIанз укх сахьате долаш дола кхоатамбоацараш дIадаьхача тхога йиш хургья лаьтта лeладара культурай юртбоахама культурай хьувкъам парте XXVI съезда решенешка аьнача тайпара лакхбе а.

М. ЧУМАКОВ,
Наьсарев района «40 лет Октября» яхача совхоза керттера агроном.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДИКАГIА ДОВЗАР ДУХЬА ВIАШИ ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДЕ

Лохерча Саксонера Зальцгиттер яха город — ФРГ металлурге центр. Города цIи лелаеча йоккхагIйолча малхбузенгерманск фирма керттера предприятеш я укхаза. «Зальцгиттер» яхача концерне болх беш ва 56 эзар болхлой гIулакхера сага. ХIара шера экспорте цо дIайохьийт 3 миллиард марка маьха продукци. Цох кхоалагIа дола дакъа «малхбоаленерча мехкашка» дIаухийт. Городе дика хов хIара ктиагIа йола балха моттиг Советски Союзой кхьча социалистически мехкашей телача заказаша Iалашъеш йолга.

ФРГ-ера АПН корреспондент Милютенко Владимир вIашаттIкхийттар «Зальцгиттер» яхача фирма правлене председателца Эрнс Пиперца.

— Советски Союза арахьарча торгови организацешца шоай фирма лeладеча гIулакхех фу эрдар Iа?

— Укх тIехьарча шерашка Советски Союзе дикка йоккхий проекташ чакхъяьхай тха фирма. Масала, советски партнерашца цхьана доацача хана хьаяьй «Шереметьево-2» яха аэропорт. Дукха ха йоаццаш Советски Союзагара заказ ийцад оаха 100 эзар тонн йоккха диаметр йола спиральношовни турбаш хьаяра. 1982 шера бIаьсти цу договора кулгаш яздe лерхI.

— «Турбаш — газ» яха контракт оттаярца дувзаденна укх тIеххьарча хана Малхбузeвe кIезига дуцадар ФРГ энергетически кертамукъаленна «цIена краново» тIатувсача кхерамах. Цу хьакъехьа фу хет хьона?

— Кердача газопроводах советски газ хьадхийтаро дерIаухаш латта тха мехка хьашташ тIа-тIа дикагIа Iалашлу. Сона хетаргахьа, шоI шоллагIчох тийша хилара дувца йиш яц укхаза. Советски Союзо Малхбуaeс тIахьех СибарегIен газ йоалла моттагаш караерзаеча дувен халкъашта юкъера къахьегаш бенъара ларда тIа дакъа лаца. Тайп-тайпарча моттигашкара дукхагIа газ хьатIаахийтар тхона геттара лоархIаме да.

— Керда газопровод хьаяьча малхбузенгермански экономика дакъа лацарах малагIа пайда бартбе аьлча хет хьона?

— МоллагIа а контракт шинна оагIонна пайда луш хул. Массанена а хову да, Малхбузен Европе экономически коньюнктура хьал вIаштIехьа доацилга, цудухьа дукхача фирмашта хьалхашна хала проблемаш уттта никха болх бе моттиг Iалашъяра даькъе. «Турбаш-газ» яхи керда проект чакхъяккхаро йиш хулийтаргья ФРГ дукха эзараш болча наха дукхача шерашна болх бе моттигаш Iалашъе.

(АПН).

ФРГ. Укх тайпара хIама шин истори хьадоладелча дена дайнадац малхбузенгерманска столицана. 250 эзар совгIа сиг машар белаш болла нах мехка массе а оагIоразьара баьккхаб Бонне Iалaьмате йоккхача манифестаце США НАТО ракетно-ядерни полигон ФРГех яра шоаш чIоагIа дуxьала болга дIаккайкадe.

Е сурт даьккхад города центре, митинг хиннача Хофгартех яхача университетски парке.

А. Григорьевий сурт
ТАСС фотохроника.

IОАЖАЛА АДВОКАТАШ ЛОВЗАРГАШ ДЕШ БА

Президента Рейгано решени яьй «МХ» яхача 100 ракетех хьалхарча 36-не хIанз «Титанаща» «Минитменаши» латтача шахташка шоай моттиг дIалоацаргья. Из де лерхIарца кердача ракетни система адвокатий карара шоI мара йоаца аргумент дьиккхар яц.

«Кхувсалуш гоп тIа йоалаяр — моастагIчоа мичахьа я ца хайтар духьа «МХ» яха ракеташ цхьан моттиге цу латтийтиш лелаяра идея яр хьалха хиннар. Керда ракетно-ядерни система хьаллоацараштa хетачох, ракеташ цу тайпара лелаяро юхадухьала хIама тохара уж хьаьь хилара общественность тешаe мегар.

Цхьабакъда, финансови халонаша из идея кIезиг-дукха хувца езача кхоачайир американски правительство. Президента лаьрхIар «МХ» яха ракеташ «Титанаштеи» «Минитменаштеи» когамотта шахташка дIаоттаяйта.

ХьалхагIа а санна Пентагоно хIанз а къайла кхахьац «МХ» яха ракеташ низ болашагIеи нийсагIа кхеташи йолга, хIаьта уж духьальеранний советски стратегически ракеташта. Цу цхьан хIамо долча тайпара хьагойт керда ракетно-ядерни система хьаллоацарашта дагадоаллар. Нагахьа санна уж ракеташ юхадухьала тIом бари хьаьльаре, уж вIалла эшац а лцар, хIана аьлча уж тохаргъяр йоассаенна яьнача советски шахташта. МоллагIча оагIорахьара хьежача я хIамаш пайдане стратеги яц из. Долче, юссар шоллагIа вариант я-кх — «МХ» яха американски ракеташ хьалхарчарца дов хьаде лаьрхIа хьаьлга.

Президента Рейгана «МХ» яхача ракетий адвокаташ кIалхарбовлара дакхка керттера бахьан доацаш бига табале я, бакъда, цо царна цхьаькха козырь елар.

«МХ», «Трайдент», «В-1» яхар а кхыдола а гера юкъедоагIа американски ядерни арсенал алсамъяккхара дIакхайкань программа «советски низ догIабирца» бакъъе гIерт Америка, ше герза геттара кIалйиса я а лхаш. Шин служебни декхарашка диллача цу даькъерча хьалах президентал кIезигагIа доацаш хIама хоцш волча сага дешашца жоп дала мегаргда цунна. США оборона министраца Каспар Уайнбергераца цхьана белгалдоаккхаргда аз: «Эрсаша хьаьй ядерни хIама юхатохара гаранти луш йола потенциал». Кхы совгIа йоацаш. Уж дешаш цо аьлар кхо бутт хьалха къамаш кхерамален гIулакхашта йолча конференце доакъашхошта хьалхашна ше къамаьл деш. Цу лоаццача юкъа СССР изал дукха дIахьалхашнахьа яха вIаштIехьдаьнадий-хьогI?

Даьннадац. Дерригa а фуд аьлча, а из да шоашта дукхIача жена дена дагадоалачунга кхачара ВIашагIкхийттача Штаташа баькха гIа ба, яхилга. Рейгана программа тIа «хьатIадоагIача шерашка стратегически дакъе американо-советски гIулакхаш хувцара тороньна формулировка яьй цун. Из стратегически залана кхета е йиш яц цхьан тайпара тIема совле яккха гIортар санна мара.

Ший мехкеи ший цхьогIонхойи кхерамале лораяра эшачул тIехьаргьяц Советски Союз. Бакъда Америка лeладеча гIулакхашта жоп далаза яргьяц из.

Нинель СТРЕЛЬЦОВА,
АПН обозреватель.

Болгарски болхлой классе эггара хьалха хьахинна, революционни город оал НРБ Сливен яхача горозах. Укхаза цхьа бIаь ах бIаь шу хьалха хьахиннай эггара хьалхара, Болгаре промышленноста ца дакъа дегIадоаладара юхьиг дIайолаь йола, текстильни фабрикаш.

Халкъа Iаьдал латтача шерашка Сливен йовзаргйоацаш эргаьнинай. Хьалдаьд городской халкъа совета доккхий цIенош, библиотекашчитальнеш, театр. Хувцаннай города йист. Нах чуIеча цIеной хIаьхара комплексаш уваргIа якай хозача Сийнача ТIота юхе. Города сий доккхаш хIама да тIеххьарча итташ шерашка хьахинна низ бола предприятеш.

СУРТА ТIА: Сливена центре.

БТА — ТАСС сурт.

ИНИЦИАТИВЕИ ОПЫТИ

ДИКАЧА НАХАХ

ЗВЕНЬЕВОЙ

Асфальт йиллача совхоза йоккхача хьатти цхьаддаш хIатIаухар коартолех етта грузовикаш. Тараза тIа эза яьлча шоай машинаш тIара мухь сиха Iо а боассабийя юха а кхай тIа дIаухар шоферааш. ХIаьта цар IойоссаьI коартолаш хоркаш, царех цхьалраш фуна лаьрхIа хьакъестаеш, шоллагIъяраш паччахьалкхен план кхоачашъяра кхьча грузовикаш тIа а юатташ тикашка, столовешка, промышленни предприятешка дIакхухьийташ, цIиньлча санна, сиха болх беш боахкар «Экажевский» совхоза къахьегамхой.

БIарахьежжача латте доладоагIаш кадай къахьегар хьатта Олигова Тамаре, Аушева Iоше, Хидриева Маржана, Тебоева Тамаре, Дударова Халижата, Тебоева Зале, кхыбараша. МугIарагIа латтар царех хьалдеь доккхий коартолий аргIаш. Из хова сурт бIаргадайра сона октябрь бетта цхьыи дийнахьа совхоза хьатта нийсаелча.

Шоайла яхье а баьина бIарчача шера хьинаре къа хьийгад совхоза коартолаш леладраша.

Эггара хьалха 1957 шера «ДТ» яхача марках йолча трактора ше тIахайча Хидриев Iаьлий Къурейша а вIалла дагаданар массехк шу даьлча ше из кхачан культура кхееш хург ма вий аьнна. Цуи даьша а цу юрта бахача ахархоша а лeлаьраш хьажкIаш яр. Уж кхееш къахьега лаьрхIа вар из а.

Цу хьаяхарча шерашка «Назрановский» совхоза отделени яр Экажкъонгий-Юрта. ХьажкIаш кхееша керттера лостам болаш яр из. Уж мишта кхее еза ховш бар отделенера къона а ха яха а бола механизатораш. Ше эIамига волча хана дена гота йоаллае, маьха бакка, оасар де, ховш вар Къурейша а. Цу шерашка караерзаьяр ахархочо хьажкIаш хьалкхеяра цкъарчоа эша говзал, боккъонца дезаденнадар лаьтта.

1962 шера цхьа бIаьй ах бIаьй гектар лаьтта хьа а нийца хьажкIаш дIаюв Хидриев Къурейша. Цуица цхьана болх бу Халухоев Iумара а. Дика бийсеи ца къовсаш, хулаш йола хало дага цадоагIаш къахьег шоай кхай гIа механизатораша. Хашнахьеи дикеи чакхдоах деррига балхаш. Ахархо тIадеутаг дола совгIат лу лаьттано шийна леттIа гIулакх дераша. Цу шера хьажкIаш чуяхь механизатораша хIара гектара тIара тхъаь пхийтта центнер а йоакхаш. Цу шерашка из геттара дика хьувккам бар. Духхьад цу шин механизатора даьккхар 525 тонн ялат.

Хьалхарча толамо механизаторий дегаш гIоздоах, къахьегамцара безам кхы тIа совбоакх, шоай ендах боккъонца бIуболлийт. ШоллагIча шера бIаь гектар хьажкIаш шоватткъа гектар коартолаши дIаюв Къурейша звеное. ХIаьта коартолаш совхоза лаьтта эггара хьалха дIайийнар. Из керда культура хьалкхеяра а цкъарчоа ахархоштa эша опыт йолаш бар механизатораш. Из Iомальяр цар шоай доллахьарча бешанашка уж хьал а кхееш. ХIажкIаш санна коартолаш а дукхвезаш ба вайсархой.

Цу шера эггара хьалхе дIайийна але а, доглилаш лерттIа Iуквл дарех, планагIа яха езараш езтъа центнер йолаш хIара гектара тIара бIаь центнер яьккхар механизатораша.

Цул тIехьагIа дукхьал коартолаш кхеи йолалу Хидриева звено. Цхьа шу дIаладийтиц толам ца боаккхаш. Ха дIа ме йода кIоаргагIа йоза Къурейша лаьттан къайленаш, лакхлу цун говзал. Къаьстта боккха толам баьккхар Хидриева 1979 шера хIара гектара тIара 170 центнер коартолаш а лаьха. ДIадахача шера чIоагIа йокъол йолаш хаоттам лаьтта бале а цун звенаи говзали кот а яьнна план кхоачашйир.

КПСС XXVI съездо кхачим продукташ алсамъяхара тIадожадаь бехктохаме декхараш толаме кхоачашлара шоай торонаши низаши оароцагIдаьха къахьега болабелар совхоза къахьегамхой кердача пятилетке.

Укх шера апрель бетта шовзткъеи итт гектар хулаш долча кхай тIа коартолаш дIайийра Хидриев Къурейша звеное. Хьалхе а лаьрхIа памцадаьнкхача, дукъалгаш доахаш кийчдаьча лаьтта гребневи хьисане коартолаш дIаювш йиъ свжалка йоаллар. Уж агрегаташ тIехьайоахкача трактораш тIа багIар Итазов Исраил, Халухоев Нарис, Лобриев Бек-Хан, звеньевой воI къона механизатор Хидриев Гирихан.

Е шарара шу хало хиннале а хIара гектара тIара 131 центнер чуера Хидриева звеное.

ТIкъаь пхелагIа шу да даьша дезебаьча ахархой маьклл тIара дIа ца воалаш хьаьнала къахьегии Хидриев Iаьле Къурейш хьавоагIа. Цунна еннай Ленински юбилейни медаль, Ерригсоюзни социалистически яхье котвалраех массехк Звен, дукха Сийлен грамоташ. Из ва коммунистически къахьегама ударник.

Дай башха-дика традици хьал а лаьца цун звеноца къахьегаш я ялх йоIи кхо воIи хьалкхедаь цIенгана. Залихан, воI Гирихан, йоI АсмаIа, нус Тамара.

Ништта дай традицегIа хьаьнала къахьегаш кхы дукха дезалаш а ба совхозе.

ХIанз шоаш кхебаь коартолий хьувкъам чуйица а бакьккха тIадоагIача шера керда бар хьалкхебара тIатеIIа къахьегаш боахк совхоза кхаш леладераш фу кийчдеш, лаьтта оцкаш. Царна юкъе ва шийбарти цхьоагIои йолча дезална къахьегаш дай традици езаенна Хидриев Къурейш а.

С. АУШЕВ.

ТОЛАМА ГОВНАШ

Тернопольски областе бахача нахах 67 процент бараш юрташка бах. Цу гIулакхо къоастабу областа экономикера керттера декхар эггара хьалха юрта а йоалаеш торговли ма хулла дегIайоалаяр, цун культура лакхъяр, тикайи общественни кхачан предприятейи сеть шеръяр долча потребительски коопераце лоархIам.

— Тернопольщине потребительски коопераце, — йоах облпотребсоюза председателa Сорока Богдана, — хьинаре дакъа лоац баха нах промышленни а кхачан а товарашa Iалашбара проблема къоастаеча. Паччахьалкхен а кооперативни а торговле товарообороте цо лоаца дакъа 56 процент да. 600 эзар сиг совгIа бола пайщикаш вIашагI а теха (нийс миллион сом я цар паевой фонд), цо Iалашбу миллион саг совгIа бола нах, вешта аьлча областе бахача нахах 83 процент. Цу тайппара, городаи юртаи юкъерча торгово-экономически бувзамий лоархIаме звено я коопераци.

Потребительски коопераце паччахьалкхенгара нийо промышленни продукци, тIаккха из юртешка йоах. Цу ханна, юртбоахами производства сов йола продукци ий а еш, городашкарчеи болхлой поселкашкарчеи шийи тикашка йоах. Цул совгIа, кооператораша хьаю шоай производственни базаш а. Облпотребсоюзе я пхиъ консервни завод, 30 марший производство, маьхк ю заводаши пекарнеши, юрта бохабеш доацача маларий цехаш. Ехкача коoператорий шоай продукце боарам 33 процент лакхбеннаб дIадахача пхе шера, хIаьта ерригача розничи товарооборота юкъе цо лоаца дакъа 16 процентага кхаьчад. Цо дикка тоаьяй облпотребсоюза беррига балха итогаш: дIадахача пхе шера планах лаьрхIа хиннaчул совгIа 21 миллион сома маьха товараш дехкад кооператораша бахача нахага.

Промышленни продукци оптови паччахьалкхен маьхех нийю кооператораша, хIаьта шоай тикашка йохк из розничи паччахьалкхен торговле маьхех. Цу гIулакхага диллача, кооператораша гIо ду паччахьалкхейна промышленни товараш дохка, хIаьта бахача наха — уж ийде. Юртбоахама продукци нийо потребкоопераце рыночни дарашка гIортташ долча договорий маьхех, амма транспортни а кхыйола а расходаш тIера а йоахаш. Цудухьа дукхача шолидай доалахьа гIонна дола боахамаш долча наха раьза а болаш йохк кооператорашка шоай сов йола юртбоахача продукци. ХIаьта потребкоопераце йохк из ший торгови сете е продовольственни йийдала хьисапе, рынке уттача маьхех, е ший предприятешка гIолли чакх а яьккхе, шийна пайда а болаш.

Из бахьан долаш иттлагIча пятилетке шозза совгIа лакхъеннай потребкоопераце торговле рентабельность: 60,4 миллион сома боараме ба баь пайда, 6,8 миллион сом планах лаьрхIа хиннaчул тIех а болаш. Цо йиш хилийтай «кредитах дола процента» яхача статьях еш йола расходаш кхоалагIа дакъа лохъе, вешта аьлча миллион сома. Сенах латт кооператорий толама къайле?

— Сага сиха лаьрхIача 18 процент лакхъеннай дIадахача пхе шера бахача наьха реальни доходаш, хIаьта цо лакхъю къахьегамхой хIамаш ийдара торонаш, — жоп лу Сорока Богдана. — Бакъда, деррига ишта атта-м дац из. Наха-м дилла а ма еш дикача товарий шерра ассортимент. Масала, керда баьцазараши сом эш сезон йолалуча хана из чакхйоалаш а доацаш. Цу тIа а «шоай» тика тIа, областа е районни центре а доацаш. Цу тайпара, кIезига къахьега а хало йовла а езац тха, тIа-тIа совдулаш латта бахача наха эшараш хилийтара.

Хьалхарча аргIанга къаьнача тикашта реконструкци е а керда яраш хьалъе а болабелар Тернопольщина кооператораш, цар арахьара сибат а чура че а хозъяра цхьаккха хIама кхо а ца деш. Ерригаш лаьрхIача 35 эзар квадратни метр тIаккхийттар иттлагIча пятилетке торгови майдана. Цхьабакъда, гIулакх дIадола а дaь юкъагIа дита йиш яцар. Хьалхашка эггар хаттар: 38 миллион сомага кхоачаш дола дIадаха ахча юхаметтаоттадара, ништа шеръергья товарий ассортимент?

— Кооператораша, — дIакхетаду тхо Сорока Богдана, — шердир Украина кхьча областий кооператорашна меттел, дукхача союзни республикашкарча кооператорашца а леладу гIулакхаш, товараш е ийдеш, е шоай продукцех хувцаш. Кооператораш-заготовителаш де дезар фуд ховш а шоашкара дагалаьца пайдана дола хIама деш а хилар геттара дика лоархI, хIана аьлча товарооборот алсамъяккхара, товарий ассортимент тайп-тайпара хилийтара, бухсоцаш бахача наха эша гIулакхаш делга тоадара новкъостал ду цо. ДагадоххарагIа аьлча, сервиса дикала дешаша дIадийхар кооператорашкара, бахача нахага йохка лаьрхIа продукци гулъяраи дIаекъараи централизаци яра процесс хувцар. Районашта юкъерча торгови базашка, хIаьта уж кийс я облпотребсоюзе, гулде доладир уж лоаттадарах долча договорех хьатIаккхухьаш дола промышленни кхачани товараш. Тернопола йисттерча царех цхьанне Iалашъю областера ийъ район, 246 тикаца юкъарчал доацаш бувзамаш а лоаттадеш. База товарооборот лакхъеннай иттлагIча пятилетке 18 миллион сома, хIаьта цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера кхы а 4 миллион сом тIатоха а лаьохIад цунна. ХьатIадоагIача шера болх бе йолалургья товарооборот хIанз йолаш йолчул яттзза лакхагIа хургйола а, 300 миллион сомага кхоачаргйола а керда районашта юкъера оптово-торгови база. Цу супербаза хургья хIана йолаш йолча ерригечув ах — 30 эзар квадратни метр.

Базе Iоеш латта ассортимент таххане а 12 эзарнега кховча а, хIаьта кхоана шозза дукхагIа хила мега а, промышленни товараш дIадекъар чоалхане гIулакх да. Цудухьа цIенхаштта централизаци яй облпотребсоюзе торгови предприятешта товараш лоаттадара. Кхоачашъю из лаьрххIа биллача набельник бувзамца лелача диспетчерски служба гIонца. Хавдача графиках моттигашкара обоненташ хьатIа а бийхе, лоаца совещанеш ю царна. Пхи цу хьалха юкъейоалаьча цо, цу ханне а хьагойтар ше дика хилар: управленчески аппарат 13,6 процент кIезигьелар, 20 эзар сома лохьелар командировочни расходаш, 4,1 процент лакхъелар торговле къахьегама овсарле, 14 денна кIезигъелар товараша го боакха ха.

Цу тайпара да бIех дIахо шербалара резерваш кхоачалла дага а йоацача Тернопольщина кооператорий толама говнаш.

Слава ТАЙНС,
АПН корреспондент.

КЛУБ — КУЛЬТУРА КХУВРЧ

Наурски районин культура ЦIен йоккха зал. Сцена тIа аьшараш лоькхаш бар самоделятельни артистащ. ЦIеккхо хуьцащ дIахоьдура цар шоай программина чуйоагIа номераш. Культура ЦIен директора Исаев Суль-ян Мухадиновича дуьцу:

— ПланагIа йола репетицеш я оаха ераш. Гаргахьала Октябрьски цIей хьатIадоагIача шера вай дезделга Нохч-ГIалгIайчен 60 шу дизар. Нохчийчен ГIалгIайчен шоай лоIамах Россена юкъеяха 200 шу дизар. Уж деза денош дезде кийчъуш да тхо. Культура цIагIа хIаналле хинвай Нохч-ГIалгIайчен 60 шу дизарга хетаде йола юртарча художествени самодеятельноста коллективай оучеташ. Цига гучаьлар дина а лелара а оагIонаш. Грозне хиначa республиканеки смотре дакъа лаца бокъо яьккхар цхьаболча самодеятельни артисташа. ДинагIа лаьрхIар «Лидер» яхача вокально-инструментальни ансамбла «Са Нохч-ГIалгIайче», Меченски культура ЦIен «Сигален сийнал», «Сийна сайре», яштта кхыдола иллеш.

Ер цхьайттазагIа шу да Исаев Сульян культура ЦIен директор волк. Цо чакхьаькхай Грознера культура-сердалон училище. Шей гIулкхах дукха дезаш, кIоажта доьзаш ва из.

Вай юкъаш йолча вокально-инструментальни ансамбле вIашагIтеха я массеяж кружкой. Соца къаьстта бейгаьлахй лен халхарен вокальни кружкоаш. Халхара кружкна хьалхахо я Альмурзаева Лида. Хоза ду цо халхараш. Церех да «Мехкарай лирически халхар», «Цигаьний халхар», «Тюльпан», «Молдавски халхар», дукха кхыдараш.

— Юххьанца чIоагIа халаа дар соца болх бе, хIанна аьлча, халхара группа яцар вIашагIтеха, — йоах балетмейстера Альмурзаевас. — Группана юкъеоагIа З. Магомадова, М. Юсупова, А. Дараева, Л. Мурацва, М. Гилиева, Х. Магомедова, кхыбараш. Цар хоза а товш а ду лирически а таханара бальни а халхараш.

Чулоацам шера болаш а интернациональни мIаIан долаш а я «Лидер» яхача ансамбла концертни программа. Цун юкъе я эрсий, вайнаьха, кхыча къамий ашараш, иллеш, халхараш. ХIанзле дика мах баьб цар концерташна хьакъачар. Солистка Абдулаева Лайлас а кхычар а дIасалча «Лоамашка сайре», «Са Нохч-ГIалгIайче», «Вац из вё» яхача илле а Бачнева Аслс, Эдиева Шарапин дог айдеш ешача стихай а.

Ше дакъок тоьам бац Iеш цу культура ЦIен коллектива. Кердача номераща эргайоах репертуар. Iомаю керда ашараш. Оттадеш да «Хоровод» яха халхар. Цудукъа отталча графиках лайеса, хIара сарахьа репетицеш е хьабоагIа «Лидера» доькъашхой.

А. САДРУДДИНОВ.

АХМЕВА Цици

ГУЙРЕ

Дезан кхайна, дог гIоадаьна
ЙоагIа лийа санна,
Къон а вина, йоагIа гуйре,
ЙоагIа безаьлина.

Да цун дуккар дошох
кучаьа.
ЙоагIа бернат дахьаш,
Хьалхавоалача ййлий дар ма
Да цун болар тебжа.

Нахьадоех цо оалхазараш
Iадика царта юкъаю,
Бахкла бала кхьачна мо,
Сигаьц я аьлла.

Я из шийца сабар долаш
Сухел бац цо вIалла.
Шортта гIо Iолегаду цо
Лаьтта, къуьс мо ана.

Лаьттан букъ бе
мукъабоалаш,
ТIера дукъ Iодоаккхаш,
Хьетта латт хаетий зама,
Лаьттан хьоаиал — ружкъа.

ДУЧАКОВ Салм.

ХЬО СОЦА ХIАНА ЯЦ

Хьо соца яц,
Из халахетаж
Са корта йовцIинг санна
кхест,

Хьо хIана яц
Са мосаш хьастар,
Са мосаш кхьчо хIана
хьест!

Хьо соца яц,
Из халахетаж
Са корта йовцIинг санна
кхест,

Со хIана яц
Хьа мосаш хьастар,
Хьа мосар кхьчо хIана
хьест!

Москвана юххе гитлеровски бIу бохабаь 40 шу дизарга

Москвана юххе немецко-фашистски бIу бохабаьча хина дена 40 шу дуза ха хьатIакхоачаш латташ Бородински арена мемориальни комплекс — эрсий тIемахой сийлен памятник долча дукхагIа ух нах. Укказа дика хоалуш ба тайп-тайпарча бIаьшереяшка Даьхе ший лоIаме хулийтала лорадеш геро бе в делла лаьттача воахалий бухкам.

Бородински военно-исторически музее гуьль я эрсий сийлен реликвеши тIема трофеши — эрсий бIухашен партизанашен 1812 шера майра моастагIчох латташ наполеоновски ордингаш йохара тешал дена йола хIамаш.

ХIанз Бородина арепашка фельдмаршала М. И. Кутузова хьалхлеца тIом беш хина эрсий эскара полкаштен дивизештен цегIача памятникашта юхха Москвана тIабоагIа никъ Гитлера ордингашта дIакъайлача советски бIухой векарий вахшаника цIеча моахкозах дегIад чурташ.

СУРТАШ ТIА: I Бородински музеина юххе.

2. ПхелагIча эскара ветеранаш музея залашка.

А. Морковкина сурт.

ТАСС фотохроника.

ШИЙ БЕШАРА IАЖАШ

Горы, Дубочки, Рощино — иштта поэтични цIераш а йолаш я хIара пIаьраска дийнахьа № 2 йолча ленинградски теплоэлектроцентрале болх беш болча нахах дукхабараш электричкаш тIара Iобуьла станцеш. Цар массанена дагалеттар цхьа хIама да — беш. Цу предприято болх беш болча нахех хIара кхоалагIвар ва бешамаш лелаерий товарищества.

Галдава Анатолий керда саг ва безама бешамаш лелаерашта юкъе.

— Деррига шоллагIа шу мара дац са беш йола, — йоах цо, — амма дога мел товж беш хIама да-кх из! Махозакет-кх тхона, городе дахача наха, ара цIенача фегакъахьеташ, долла хIама тхоай култаща хьадеш. ХIанз тхоай цIалг хьалдеш да тхо. Дилла хулача бесса лоалехоша гIо ду тхона цхьанне хьехарца а вокхо ше хIамах кулг техе а... Карташ яц тха участкашта юкъе — гаьнаш мара яц юкъе. Сарахьа гаьнашта кIал латтача дукхаьней истолаш тIа самовараш хул. Лоалахо лоалахо волча вода чаь вела мала а опыт ювца а: цхьанне кердача сортах йола номараш йийнай, шоллагIчо кроликаш йолаяй, вокхо хоза беседка яй. ХIаьта бераш-м вIашин дайза дукъха-ха я, цар доттагIал чIоагIденнад, царна укхаза пара баьннаб, йихха Фински залив хилларгIа хIаьта а вета а.

— Беш, — йоах цо, — дилла беш бола болх баь кIаьдделча салоIа моттиг хинна Iац. Тха дезала, масала, хац паччахьалкхен тIакашка а е рынке а Iажех, клубниках, малинах, кIудилгех, хьалхо хьахулача баьцердаарех фу дех. Деррига тхоай да...

Карарча шера, ихы 100 эзар ленинградий лургья бешамаш йогIа участкаш.

Елена ДОРОШИНСКАЯ,
АПН корреспондент.

ГРОЗНЕРЧА ЭКРАНАШ ТIА

«ДУIО КХЕБАЬРАШ»

М. Горьке цIерагIча киностуде Островский Николая романах оттадаьча цу фильма тIа хьахьоих Советски Iаьдал бахьан хьалхарча комсомольцашна шоай синош ца кходеш лоаттабаь къойсам.

«Машеха чIоагIяу болат» яхача, йоазанхочун - коммуниста цIи дуккхача дахе дIайовзийтача, романа Островске дог уваоттаду керда произведени язъе. «Со декхарийла ва «ДуIо кхебаьраш» язде. Духхьал язъаь а ця Iеш цу книжкана сай дег чура йIовхал дIаяла. — аьннад, 1935 шера Островске. — Цу книжка керттера уйла — Даьхенна мутIахьа хилар хургья... Турпалча къовсамах, болхлоша а ахархоша а шоай Даймохк лорабарах, говраша Iодеттача баргех лаьттанга узам бийнача денош кагирхошта дувца безам ба са сай кердача романа тIа».

«ДуIо кхебаьраш» яхача романах эгара хьалха кино даьккхад 1957 шера Киеверча А. П. Довженко цIерагIча киностуде. ХIаьта хIанз вай торо хургья М. Горьке цIерагIча киностуде цу романах отталдьча фильма кердача вариантага хьажа.

Къаьстта белгалдаккха деза из картина къоача режиссера Николайенко Георге хьалхара болх хилар а, сценари цо язъь хилар а.

Фильме ролаш ловзаеш ба актераш: Фролов Геннадий, Васильева Екатерина, Герасимов Евгений, Вернет Ольга, кхыбараш.

«КIАИ ХАЛХАР»

Одесски киностуде, режиссера Виноградова Валентина героико - романтически драма жанре даьккхача кердача фильмо дувц Советски Iаьдал даьнначул тIехьагIа юрташка эзархой вахаре хиннача цхьацца долча хувцамех. Керттера уйла тIеозаш да укх фильме ахархочун кийй Алексей сурт-сибат. Цун безам, трагически чакхбоал.

Укх картине дакъа лоацаш ба: Бутырцева Надежда, Иван Калиньь, Новиков Борис, кхыбараш.

«ЮХА А ЭКРАНАШ ТIА»

М. Горьке цIерагIча киностуда режиссера, РСФСР культура заслуженни деятеля, СССР Пачча хьалкхен преме лауреата Фрез Илья Щербакова Галинай повесть ларде а йица оттадаьд «Шоана-м гIанахьа а дайнадац», яха художественни фильм.

Ала деза, Фрез Илья берий кинематографи хьакхелларех цаI волга. Бераша безаме тIаийцар «Хьалхарча классе ягIар», «Пиллен муши» яха цун хьалхара картинаш.

Хоза хеташ хьеж бераш «Трубачев Васеки цун повкъостийи», «Трубачева отряд латаш я», «Рыжик», «Марькиза лаьрхIа йола хомат», «Аз да нйцав», «Из оаха Iомадаьдац» яхача а кхыдолча а цо оттадаьча фильмашка.

«Шоана-м гIанахьа а дайнадац» — И. Фреза дийттаагIа фильм да. Цо дувц йоккхагIйолча кIазгашка деша баIача кIаьнкий йилгаи юкъерча безамах. Хьехархой а дай-ноаной а гешабе гIерт уж шоашта юкъера дарцхьа ара гIолла хьахиича гIулкх а доацаш бокъонца бола безам болгах.

Ролаш ловзаеш ба гIорбьнна актераш: Соловей Елена, Мирошниченко Ирина, Филозов Альберт, Нифонтова Руфина.

Къонача турпалий ролаш ловзаю Аксюта Татьянаси иттлагIча класса дешархочо Михайловский Никитан.

В. КОВАЛЕВА.

СУРТА ТIА: «ДуIо кхебаьраш» яхача фильмера кадр.

Спорта хоамаш

Городе Таганроге чакхъьаннай кагирхошта юкъера ший лоIамах кIалтохаргах латарах йола. Къулбасела Россе хьалхле яккхара яхьаш. Укхаза дакъа лоацаш хилар РСФСР областашкара, крайшкара, автономни республикашкара спортсменаш. Царна юкъе яр вай республикера команда а.

Нохч-ГIалгIачен спортсмени сий лорадеш пъедестала лакхагIарта лагIа тIа ваьлар вай мехкахо, СССР спорта мастер Заурбеков Лема. Дерригача къовсамашка котало а яьккха 82 килограмм дозал долча атлеташта юкъе толашагIа хул из.

Йитта цу яхьашка призер хул Товбулатов Умар а. 100 килограммаьта кхачалца дозал долча спортсменашта юкъе кхоалагIа моттиг йоанкх цо.

* * *

Городе Караганде дукхьашха хилар доазол арахьара атлеташа дакъа лоацаш йола ший лоIамах кIалтохаргах латара яхьаш.

Из яр Советски Союза Турпала Баймагамбетов Султана хетаь дунеи халкъаш-та юкъера турнир. Болгарера, Польшера, Финляндера 180 спортсмен къовсабелар укхаза.

Къаьстта дика толам баьккхар цу турнире вайна дика вовзаш волча вай мехкахочо, СССР спорта мастеро Балоркин Хаабулата.

57 килограмм дозал йолча спортсменашта юкъе цкъа эша а ца эша, турнире котбаьлар из.

* * *

Кубе чакхъьннай воча атлетиках йола социалистически мехкий Кубок яккхарах яьржа яхьаш. Укхаза дакъа лоацаш бар Чехословакера, Болгарера, Венгрера, ГДР-а, кхычахьара спортсменаш. ХIаьта СССР командана юкъе вар вай республикера атлет Эдельханов Умар.

56 килограмм дозал долча штангисташта юкъе цох хилар дото призер.

* * *

Укх деношка город Майкопера цIабаьхкаб вай республикера дзюдоисташ. РСФСР яккхара хьалхле къовсабеннача къоначa спортсменашта юкъе бар уж.

60 килограмм дозал долча атлеташта юкъе кхоалагIа хила аьттув баьлар Марaсв Iаьлий, хIаьта 65 килограмм дозал дола Варaев Бекхан пхелагIа мара хиланзар.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Аистош станце Масисе ях

Ереванa 25 километр гаьна а машинаньъа станци Масис. БIарчача дени буси цига гIолла тIехъовл сиха лела поездаш — Москве, Ленинграде, Киеве, кхыча городашка ухараш. Электровозаша чIоагIа гудокаш тел, чархаша таташ ду...

Аьшка проводашта, тайп-тайпара сердал телача светофорашта, лакхехьа электропередачий лакхача опораш тIа бIи биллаб аисташа.

Шоана хеза хила тарлу цу кIайча оалхазарах — ираьл дахьаш долча оалхазарах дола фаьлгаш, иллеш, стихаш. Цунца саго хьоашал миц тессад — цхьаннена а дагадагIац. Цига бахача къоанош дувц шовзткъа шу хьалха маIех кхали ши аист сиаяр цига, хIаьта уж станционни турба тIа яха а хайшар, яхаш. Циггара хьадоладелар деррига а. Хоаш ма дий, аист цхьаннахьа моттиг еза а сина сецача, хIара бIаьсти из цига юхаухаш хилар. Аьшко деча татасх, поездаша еттача шокарех кхерац оалхазараш. Юха а аиста бIена хьахул кIоригаш. Уж нахах тешаш царна бIарахьсжаш, мелашха мехкхача михата корголгаш н эгадеш баркал яхаш санна агIаш хул шоай бIена. Даси намаси царна ять пхьидарч, дехкий, шолкъаш.

(АПН).

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

31 ОКТЯБРЬ

С. М. Кирова цIерагIйола культуран салаIаран парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш, лодкай станци, зооуголок. 11.00, 14.00. Парка радио. «Советски республикай иллеш» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолектори. «ДегIаенача социализма интеллигенци» яха лекци. «Вай — революци дIахоькхар» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. Болх беш я аттракционаши ловзаргий автоматаши. 19.00. «ВIашагIкхетар» яхача дискотеко дакъа а лоацаш йола кагирхой сайре.

Н. К. Крупский цIерагIйола культура Дворец. 17.00 Эскаре болхараш безбаь накъаьбахар.

Химикий культура Дворец. 16.00. «Революце я из йоалaенна ха, яц революци чакхйоала ха» яха лакхерча классашкарча дешархошта хетаь сайре.

Пролетбата цIерагIдола культура ЦIа. 10.00. Сагйоалларан яхаран йола торжественни регистраци. 15.00. Болх беш я «Нийсархо» яха кинолектори. 17.00. «Даькъала хийла таханара IуйреI» яха комсомола цIейна хетаь сайре.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 15.00. «Хьалха ваьнна воагIа Гайдар» яха утренник.

1 НОЯБРЬ.

С. М. Кирова цIерагIйола культуран салаIаран парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш, лодкай станци, зооуголок. 11.00, 14.00. Парка радио. «Тхо кхийллад къонало» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолектори. «Геро дIалаккхар — хано дIадехар», яха лекци. 19.00. «Октябра сердало» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагI йола культура Дворец. 10.00 Болх беш я аттракционаш ловзаргий автоматаш. 11.00 Болх беш я «Фаьсгийн приключенеш дуней тIа» яха клуб. 19.00. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупский цIерагIйола культура Дворец. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. Гойтаргда «Космосе яха чайтонг» яха фильм.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Са мохк — са цIа» яхача темах асфальта тIа дийхкача берий суртий конкурс. 11.00. «Хьа тешаме воахал я тхо, комсомол» яха утренник. 11.30. Тематически кинохьоькхар.

Пролетбата цIерагIдола культура ЦIа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 13.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 10.00. «Комсомола байракх тIара ялх орден» яха устни журнал. 12.00. Седкъилга цIей. 13.00. Болх беш да «Росинка» яха берий кинотеатр.

А. М. Горьке цIерагIйола клуб. 19.30. Болх беш я «Iнар» яха дискоклуб.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 октябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.40 — Iуйранара гимнастика.
10.05 — «Американская трагедия». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Суд» яха дихьалгIа дакъа.
11.20 — «Шоана, дай-ноаной».
11.50 — «Радуга-81». Халкъа творчества йиъалгIа дуней хальхьашта юкъера телевизионни фестиваль: «Эзари цаIи догик» (Турци).
12.20 — «Кхерам боацаш дIа-яха дахар».
12.50 — «Мьяхка чалдоваь».
13.35 — Кременчугски автозавода культура ЦIей «Сонтанон» яхача халхара ансамбла концерт.
13.05 — «Дешаре яй».
14.35 — «Спортлото». 44-гIа тираж.
14.45 — «Сиг. Лаьтта. Iалам».
15.30 — «Кердадараш».
15.45 — Фильм — бераштa «Катена дIадахьа яха» (ЧССР). Хьалхарча шоллагIча сери.
16.40 — Нейтрони герI хьадара дуьхьале ира хетадаь «Москвоно а хIаране а гIулкх да» яхача документальни фильма премьера.
17.00 — «Ерригача дийнача хIмай дуней тIа».
18.00 — Политически обозревателa В. П. Беккова беседа.
18.30 — Мультфильмий программа.
19.00 — «9-гIа студи». ДIахьерга политически обозреватель В. С. Зорин.
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Шахтер» (Донецк) — «Спартак». ШоллагIа тайм. Донецкера трансляци.
20.45 — «ТIа ца а латаш ловзарах» Iилман-популярни фильм.
21.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Зенит» (Ленинград). ШоллагIа тайм. Киевера трансляци.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Копилофана». Ереване хиначa телевизионни фильмай фестиваль.
00.05 — «Долхон аренaьарча эстрадо ашараши ритмаши».
00.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — Iилман-популярни фильмай программа.
10.35 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
11.10 — «Поэзи» яха алманах.
12.35 — «Дисера тIа гIоала дела оалош». Фильм-концерт.
13.00 — «Кинопанорамий клуб».
14.05 — «Дешарга», (гIалгIай меттала).
14.00 — «СалаIад». Телевизионни журнал.
15.35 — А. Арканов, Г. Горин. «Довкхача цIен дIамога кхеденна». Московски сатира Театра спектакль.
18.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Химик» (Воскресенск) — «Спартак». Воскресенскера трансляци.
20.00 — Мультипликационни фильм.
20.15 — Концерт.
21.00 — «Бейса даьнчаь чийла шун, бераш!».
21.15 — «Ухахцiено». Iилман-популярни программа.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Второе дыхание» яха художественни фильм.

1 ноябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.40 — «Зарядка к дIаоттаI».
10.05 — Алжирера халкъа халхарий ансамбль.
10.30 — «Будильник».
11.00 — «Советски Союза гIулакх ду».
12.00 — «Укхахцiено». Iилман-популярни программа.
12.40 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
13.15 — «Советски Союз долоал дехьарна къьаний бIаргамаш».
13.30 — «Юрта сахьат».
14.30 — «Музыкальни киоск».
15.00 — В. Черных. «Бобрина гIулакх». А. Кольцова цIерагIча Воронежски академически театра спектакль.
17.25 — «Кинопанорамий клуб».
18.25 — Мультфильмий программа.
19.00 — «Дуней хьалхашта юкъера панорама».
19.45 — «Цирка арена».
20.20 — Экрана тIа — кинокомеди. «Бийна догам».
22.00 — «Ха».
22.35 — Футболан обзорена.
23.05 — ВЦСПС призаш яхара фигурни ког-совзазаш хелхаре дуней халкъашта юкъера турнире даьккъалаьарий выступлени. Ленинградера передача.
23.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — «АБВГДейка».
10.15 — С. Рахманинов. Шин фортепианока язъь йола сюита № 2. ДIалоха дунейкалкъашта юкъерча конкурса лауреат болча Н. Багдасарянаси А. Багдасаровиси.
10.35 — Iилман-популярни фильмай программа.
11.30 — «Гьаьарен юкъерен илли».
11.05 — С. Маршак. Бахаран кхоллама оагIонаш.
12.45 — «Художникаш дола дукъа кхерам». РСФСР заслуженни художник И. Обросов.
13.30 — «Славянкаш». Телевизионни документальни фильм.
14.20 — «Кинога хьалхачун спутник».
15.05 — «Котбьлнараш». Фронте хинача доттагIий клуб. 38 Беларуса ветеранаш вIашагIкхетар.
16.30 — «Илли ала вай, доттагIий». Музыкальни программа.
18.20 — «Из деррига цох дIа». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ШоллагIа сери.
19.35 — «Гуьалар — тешал хиларг».
20.35 — «СелаIад». Халкъа творчества йиъалгIа телевизионни программий фестиваль: «Греций халхарий дааразаш» (Греци).
21.00 — «Бейса даьнчаь чийла шун, бераш!».
21.15 — Шерачa мукаммий концерт.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Кердача шун бисте». Художественни фильм.

РАДИО

31 октябрь

6.30 — Хьайбам лелалаш — удармни фронт. «Хьайбам Iаьтгара дахара хьананьа хийча я» (нохчий меттала).
6.45 — Передачай программа.
6.55 — Объявлени.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор (эрсий меттала).
7.25 — «Сердало» газета обзор.
8.20 — «Къонал». Радиовыпуск (эрсий меттала).
8.55 — Музыкальни антракт.
11.15 — «Сакъераменча тайIа тIа» (нохчий меттала).
11.35 — Музыкальни антракт.
12.00 — Концерт (эрсий меттала).
12.30 — «Iаьржа гаврабаьрии» яха Плиева Мальмид-СаIада поэма (гIалгIай меттала).
13.30 — «Литературни вIашагIкхетараш» (эрсий меттала).
14.00 — Музыкальни антракт.
17.00 — «XXVI съезда решенеш—вахаре!» «Кхолами лорадаран дукъа» (эрсий меттала).
17.15 — Концерт-композици. «Ленинах, Даьхенах, Октябрах иллеш доаж оаха» (гIалгIай меттала).

УКХ

19.00 — Сайранера музыкальни программа.
19.55 — «Иллей метал». Концерт.
20.30 — Халхара ашараш да.
21.11 — «Шерра дагьрий дола цадош». Концерт.
21.40 — Шведов. Нохчий рапсоди.

1 ноябрь

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.20 — Передачай программа.
8.30 — Хоамаш.
9.15 — «Шоана хоза йота ашараш» (эрсий меттала).
13.15 — «КIиранден музыкальни программа» (эрсий меттала).
17.00 — «Къона сменаш» (нохчий меттала).
17.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.15 — «Иллеха доттагIал лелорвачарна». Концерт (нохчий меттала).

УКХ

19.00 — «Сайра дика хийла!». Музыкальни передача.
19.37 — Динаев СаIидо произведений концерт.
20.40 — «Халхара ашараш». Концерт.
21.50 — Ресинский. Нохч-ГIалгIай мукъамий увертюра.

Хаоттам

Тахана кхоанеа.

Тахан республике гIоллаеи Грознея хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. Лаьгiо мух а хьекхаш хилеш фегара температура республике 13—18, Грозне 15—17 градус йIовхал йолаш хилеш тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеш фегара температура буйсана 4—9, дийнахьа 12—17 градус йIовхал йолаш хилеш тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

НОЯБРЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентро беча хоамах ноябрь бетта юкъера лаьрхIача фегара температура дукхача шерашка юкъера лаьрхIача хулаш хиначул боарама гаргга кхоачаш (3—5 градус йIовхал) хила тарлу.

Бутт юкъе кхаьчачул тIехьагIарча хана фегара температура лохьала тарлу буйсана 13—18, дийнахьа 4—9 градус шелалга кхоачаш.

Бетта хурейоала йоачаш масса хана хулачарел дукхагIа а царга гIорттаж а хила тарлу — 25—40 миллиметр. 1901 шера дена хьежача Грозне эггара лакхагIа йолча хана фегара температура 22,5 градус йIовхал йолаш хиннай 1932 шера 3 ноябре, эггара лохагIа йолча хана 23,1 градус шелаж йолаш хиннай 1945 шера 19 ноябре.

Эггара чIоагIа йоачаш хиннай 1939 шера — 101 миллиметр, эггара кIезигагIа 1949 шера — 2 миллиметр.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

ОФ05322. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4015.